Ազգ
Azg armenian daily
20 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1997 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ # 223 (1477)

Հոլբրուքը Կիպրոսը 3 մասի բաժանելու ծրագիր է ներկայացրել

ԱՆԿԱՐԱ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ. Կիպրոսում ԱՄՆ-ի հատուկ բանագնաց Ռիչարդ Հոլբրուքը կղզին երեք գոտիների բաժանելու ծրագիր է մշակել, ինչը փաստորեն հակամարտության կարգավորման առաջին լուրջ քայլն է, գրում է թուրքական «Յենի Յուզըլ» օրաթերթը: Նշվում է, որ Հոլբրուքի ծրագիրը աստիճանաբար վերջնական կարգավորման հասնելու ԱՄՆ-ի ջանքերի բաղկացուցիչ մասն է: Ծրագրի առաջին փուլը, որը շարունակվելու է հինգ տարի, ներառում է կղզու բաժանումը երեք գոտիների՝ հունական, թուրքական եւ չեզոք: Կիպրոսի հունական մասը իր ինքնուրույն կարգը կսահմանի սեփական գոտում: Այդ գոտում Հունաստանը իրավունք կունենա այնքան զորք պահել, որքան Թուրքիան կունենա Հյուսիսային Կիպրոսում: Կիպրոսի թուրքական մասը նույնպես կղեկավարի իր գոտին, սակայն, ծրագրի համաձայն, պետք է իր տարածքի մեկ երրորդը զիջի, որը ներառվելու է չեզոք գոտում: Չեզոք գոտին կղեկավարվի ՄԱԿ-ի կողմից, իսկ անվտանգությունը կերաշխավորի ՆԱՏՕ-ն:

ՇՐՋԱՆ

Ռոբերտ Քոչարյանը հերքեց Բաթում-Երեւան գաղտնի պայմանավորվածությունները

Ինչպես տեղեկացրել էինք «Ազգի» երեկվա համարում, նոյեմբերի 19-ին պաշտոնական այցով Վրաստանում գտնվող վարչապետ Քոչարյանը այցելեց Փոթի եւ Բաթումի նավահանգիստները: Մինչ այդ, նախօրեին Թբիլիսիում կայացած մամուլի ասուլիսում Ռ. Քոչարյանը հերքեց այն լուրերը, թե իբր Հայաստանի տարածքով կասպիական նավթի տեղափոխման հարցերն արդեն գտնվում են լուծման մակարդակում: Այդ մասին մեր թղթակցին հեռախոսազրույցում հայտնեց Black Sea Press գործակալության գլխավոր խմբագիր Այոնա Իմիդաշվիլին: Հայաստանի վարչապետը ընդգծել է նաեւ, որ այսօր վաղ է այդ մասին խոսելը: Միաժամանակ Քոչարյանը չի բացառել, որ Հայաստանը հետաքրքրված է Բաթումով Սեւ ծով դուրս գալու խնդրով: Իր հերթին վրացական մամուլը, լուսաբանելով վարչապետի Թբիլիսի կատարած այցը եւ ասուլիսը, նշել է, թե Քոչարյանը հերքել է նաեւ Բաթում-Երեւան գաղտնի բանակցությունների եւ հետեւաբար պայմանավորվածությունների գոյությունը՝ կապված կասպիական նավթի տեղափոխմանը: Իսկ «Մերիդիան» թերթն ընդգծել է Ռ. Քոչարյանի նախկին գործունեությունը ԼՂՀ նախագահի պաշտոնում, հիշեցնելով, որ նա առաջինն էր ձեռնարկել ԼՂՀ-ի, Աբխազիայի, Հարավային Օսիայի եւ Մերձդնեստրի միջեւ կապերի հաստատում: Նույն թերթը մեկնաբանելով ՀՀ վարչապետի այցը, չի բացառել, որ Երեւանում մտահոգված են վրաց-ադրբեջանական մերձեցմամբ եւ ցանկություն ունեն վերականգնելու հավասարակշռությունը Կովկասում:

Ավթանդիլ Մարգիանիի բաժակաճառը՝ Երեւանը Թուրքիայի եւ Վրաստանի ընդհանուր մայրաքաղաք

ԱՐԻՍ ՂԱԶԻՆՅԱՆ

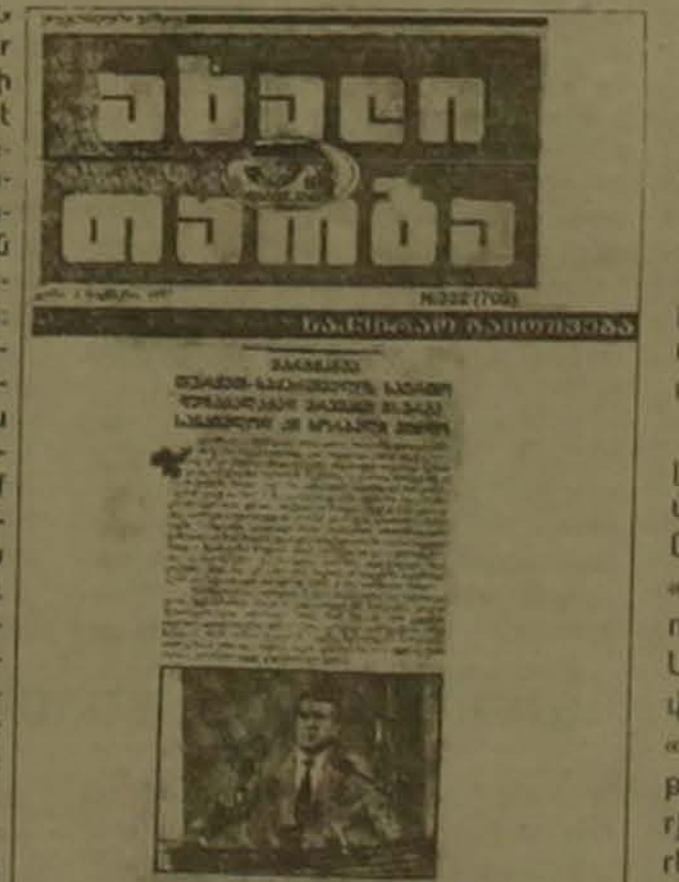

Հայերը Վրաստանում երբեք ծրիակեր չեն եղել: Թե վրաց տիրակալների եւ թե ԽՍՀՄ-ի օրոք հայը եղել է [illegible] ձեռնարկատեր եւ արվեստագետ. Սա է պատմական իրողությունը: Տվյալ պարագայում զերծ մնանք այս կամ այն ազգի ընդհանուր ներուժի կամ բարոյականության գնահատականից: Ինչ վերաբերում է ազգային հանդուրժողականությանը, կենսունակությանը եւ ընտելացմանը, ապա այս դեպքերում, հայի գործակիցները չափազանց բարձր են: Հիշենք միայն հայկական ԱԷԿ-ի վերաշահագործման օրերին ծնունդ առած վրացական պատմությունը. «Ինչու են այդ սոմխեքները վախենում իրենց՝ ատոմակայանը շահագործելուց: Չէ՞ որ վթարի դեպքում վերացողը մենք ենք լինելու, քանի որ նրանք կարող են ապրել ցանկացած պայմաններում»:

Երեւի թե «սուր մտքի» նման դրսեւորումները եւ հասկապես նման ուղղվածությունը վրաց ժողովրդի որոշ ներկայացուցիչների համար դարձել են մտածելակերպ, քանզի օրինակները շատ են: Ընդ որում, այստիպի պատմությունները արդեն ներթափանցել են նաեւ Վրաստանի Հանրապետության քաղաքական գործիչների շարքը, հաճախ հիմք դառնալով հաջող գործարքի իրականացման համար:

Ամենաթարմ օրինակը՝ Վրաստանի ազգային-ժողովրդավար կուսակցության «Ախալի թաոբա» պաշտոնաթերթի առաջին էջում տեղ գտած «Մարգիանին ցանկացավ, որ Երեւանը լինի Թուրքիայի եւ Վրաստանի ընդհանուր մայրաքաղաք եւ... փոխարենը ստացավ հացահատիկ» վերնագիրը կրող խմբագրականը: Բերում ենք տեքստի թարգմանությունն առանց կրճատումների:

Տես # էջ 3

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

1998 թ. առանց պարտքերի, բայց չվճարված աշխատավարձերով

ՆԱՐԻՆԵ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

ԱԺ-ի նոյեմբերի 19-ի նիստում քննարկվեց բանկային գաղտնիքի մասին ՀՀ օրենքի նախագիծը: Հանձնաժողովի նախագահ, օրենսդրական նախաձեռնության հեղինակ Արմեն Եղիազարյանը կարեւորելով նախագծի ընդունումը, նշեց, որ դրանով կվերականգնենք վստահությունը բանկերի նկատմամբ, եւ Հայաստանում ազատ շրջանառության մեջ գտնվող դրամական մեծ միջոցները կբերենք բանկեր, ինչը հնարավորություն կտա իջեցնել բանկերի կողմից տրվող վարկերի տոկոսադրույքները: ՀՀ հարկային տեսչության պետ Արս. Թումանյանը նկատեց, որ օրենքի այս լրացումն էապես կդժվարացնի հարկային վարչարարությունը խոչընդոտելով չարաշահումների դեմ հարկային տեսուչների պայքարը, թեեւ Արմեն Եղիազարյանի ներկայացրած տեղեկանքում նշված էր, որ հարկային տեսչությունը ցայսօր չի օգտվել բանկային գաղտնիքի մասին օրենքով իրեն տրված ստուգումների լայն իրավասությունից:

Այնուհանդերձ, Արս. Թումանյանը խոստովանեց, որ ռազմավարական հեռանկարի առումով բանկային գաղտնիքի պահպանումն, իրոք, թույլ կտա մեծացնել ներքին ներդրումների հնարավորությունը:

Բ. Արարքցյանի ելույթը վերջակետ դրեց բանավեճին. «Ցանկացածին խուզարկելն այսրոպեական օգուտ է բերում, բայց չի հեշտացնում ռեալ օրինապահությունը»: Ըստ Արարքցյանի, շատ ավելի հրատապ է ոչ թե վախենալ բանկային գաղտնիքը պահպանելուց, այլ ընդունել օրենք եկամուտների հայտարարագրման մասին: ԱԺ նախագահը խոստովանեց, որ խորհրդարանը եւ կառավարությունը դեռեւս վախենում են եկամուտների պարտադիր հայտարարագրման գաղափարից, սակայն ի վերջո բոլորը պետք է հանգեն դրան:

Ի վերջո 91 «կողմ», 2 «դեմ» եւ 7 «ձեռնպահ» ձայներով բանկային գաղտնիքի պահպանումը երաշխավորող փոփոխությունն ընդունվեց առաջին ընթերցմամբ, թեպետ Արմեն Եղիազարյանը պնդում էր ընդունել ամբողջությամբ:

Ապա ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի նախարար Արմեն Դարբինյանը ներկայացրեց սեփականաշնորհման եւ ապապետականացման 1996-97 թթ. ծրագրի մասին օրենքում լրացում կատարելու ծրագիր, ըստ որի կառավարությունն առաջարկում է «Հայհացահատիկ» պետական բաժնետիրական ընկերությունն ընդգրկել սեփականաշնորհման 1996-97 թթ. ցանկում:

Տես # էջ 2

Ղարաբաղյան հիմնախնդիրը՝ «Հանրապետության» նիստում

Նոյեմբերի 19-ին, ԱԺ-ի նիստի ավարտից հետո, կայացավ «Հանրապետություն» միավորման նիստ, որին հրավիրված էր նաեւ ՀՀ նախագահը: Թեման ղարաբաղյան հիմնախնդիրն էր:

ԱԺ-ում հավատարմագրված 14 լրագրողներ («Ազգ», «Առավոտ», «Արմենպրես», «Ռոկա» «Գոլոս Արմենիի», «Նոյյան տապան», «Մոլորակ», «Հայք», «Հայոց աշխարհ», «Ռեսպուբլիկա Արմենիա», «Ինտերֆաքս», Ա1+ հեռուստաընկերություն, «Իրավունք») գրավոր դիմում հղեցինք «Հանրապետություն» խմբակցության նախագահ Տեր Հուսիկ Լազարյանին, որով խնդրում էինք թույլատրել լրագրողներին մասնակցելու խմբակցության նիստին՝ «նկատի ունենալով քննարկվելիք հարցի արդիականությունը եւ զանգվածային լրատվամիջոցներում դրա լուսաբանման անհրաժեշտությունը հասարակության համար»:

Տեր Հուսիկը, ի պատասխան, դիմումի վրա մակագրեց. «Նիստից հետո կհրավիրվի մամուլի ասուլիս»:

Ն. Մ.

Թուրքիան հրաժարվեց ամերիկյան վարկից

ԱՆԿԱՐԱ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ. ԱՄՆ-ի Սենատը հաստատել է Թուրքիային տրամադրվելիք վարկի նախնական չափերը, սակայն Ներկայացուցիչների պալատը Թուրքիայի դեմ գործող լոբբիստների ճնշման տակ որոշում է ընդունել այդ վարկը նվազեցնելու եւ ընդամենը 40 մլն դոլարի հասցնելու մասին: Բացի այդ, տրամադրվելիք գումարից 20 միլիոնը պետք է հատկացվի ոչ կառավարական կազմակերպություններին կամ այն մարդկանց, ովքեր տնտեսական օգնության կարիք ունեն, ինչպես նաեւ տնտեսության զարգացման եւ տարածաշրջանային խնդիրների լուծման համար:

Ինչպես հաղորդում է DPA գործակալությունը, Ներկայացուցիչների պալատի նման դիրքորոշումը թուրքական կառավարությունը դիտել է որպես միջամտություն երկրի ներքին գործերին: Հաշվի առնելով տրամադրվելիք ամերիկյան օգնության անընդունելի պայմանները, Թուրքիայի կառավարությունը մերժել է այն: ԱՄՆ-ում Թուրքիայի դեսպանատունը այս մասին տեղյակ է պահել պետքարտուղար Մադլեն Օլբրայթին:

Հակասությունները հարթելու նպատակով Սենատի եւ Ներկայացուցիչների պալատի անդամները համատեղ համաժողով են հրավիրել, որը, սակայն, ոչ մի փոփոխություն չի մտցրել վարկի տրամադրման պայմանների մեջ: Այս առնչությամբ Թուրքիայի կառավարությունը մեկ անգամ եւս հայտարարել է, որ հրաժարվում է ամերիկյան օգնությունից:

ՀԱԷԿ-ը «մտահոգիչ ատոմակայան է»

ՍՏԱՄԲՈՒԼ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ. Չեռնոբիլի ատոմակայանի կապակցությամբ կազմակերպված մի հավաքի ժամանակ ԱՄՆ-ի վառելիքի նախարարության ատոմակայանների անվտանգության հարցերի համակարգող Կարոլ Քեսլերն անդրադարձել է նաեւ Հայաստանի ատոմակայանին, պնդելով, որ «մտահոգիչ ատոմակայան է»: Թուրքական «Անատոլու» գործակալության հաղորդման համաձայն, Քեսլերը պարզաբանել է, որ թեեւ Հայաստանի ատոմակայանը Չեռնոբիլի ատոմակայանի տիպի չէ, այնուհանդերձ, չի համապատասխանում անվտանգության այսօրվա պահանջներին: Քեսլերը նաեւ տեղեկացրել է, որ Համաշխարհային բանկի եւ Զարգացման ու վերակառուցման եվրոպական բանկի հետ միջոցներ են ձեռնարկվում, որպեսզի Հայաստանն ապահովվի վառելիքի այլ տեսակներով: Ըստ նրա, պաշտոնական Երեւանը խոստացել է ատոմակայանը փակել ամենաուշը 2004 թվականին:

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԱՎԻԱՑԻԱ

Մառախլապատ եղանակ «Հայկական ավիաուղիներ»-ում

Հայաստանի եւ Մեծ Բրիտանիայի կառավարությունների միջեւ ստորագրված միջկառավարական դրույթներին համապատասխան, բրիտանական «Բրիտիշ էրուեյզ» ավիաընկերության կողմից այսօր կատարվելու է Լոնդոն-Երեւան տեխնիկական չվերթը, իսկ դեկտեմբերի 1-ից սկսած, ինչպես տեղեկացրել ենք նախապես, շաբաթական երկու անգամ կանոնավոր հիմունքներով բրիտանական կողմը շահագործելու է իր չվերթները:

Անշուշտ, մրցակցությունից անմասն չի մնացել նաեւ «Հայկական ավիաուղիները», որը եւս կշահագործի Երեւան-Լոնդոն երթուղին: Այս մասին տեղեկացանք քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչությունից: Նույն վարչությունից տեղեկացանք նաեւ, որ Երեւանում էր գտնվում Թուրքիայի պատվիրակությունը՝ Հայաստանի օդային տարածքով անցնող երկու մայրուղիների բացման բանակցություններ վարելու նպատակով: Ըստ նախնական պայմանավորվածության, հունվարի 20-ից կշահագործվի Սեւան-Ղարս հատվածը, այսինքն Հայաստանի օդային տարածքով կավելանա՝ եվրոպան Ասիայի հետ, հարավ-հյուսիսի հետ կապող մեկ այլ երթուղի, որը Հայաստանի համար նպատակահարմար է, քանի որ ինքնին կավելանա երթուղիների թիվը:

Այս մասին առավել հանգամանալից տեղեկացրեց քաղաքացիական ավիացիայի վարչության պետի տեղակալ Արմեն Տեր-Տաճատյանը:

Մյուս կողմից, **«Ազգի»** երեկվա համարում տեղեկացրել էինք, որ «Հայկական ավիաուղիների» գլխավոր տնօրեն Յուրի Սնագականովը ազատվել է աշխատանքից: Մեզ այդպես էլ չհաջողվեց ճշտել ազատման ստույգ պատճառը, սակայն ոչ պաշտոնական, բայց հավաստի աղբյուրից պարզվեց, որ մոտ 20 օր առաջ աշխատանքից ազատվել է նաեւ «Հայկական ավիաուղիների» տեխնիկական տնօրեն Աշոտ Մարտիրոսյանը, որը ներկայումս գտնվում է փախուստի մեջ, իսկ ավիատեխնիկական բազայի պետ Վիկտոր Ադյանը բերման է ենթարկվել 6-րդ վարչության կողմից:

Մինչ, մեկ կողմից, ինչպես տեսանք վերեւում, «Հայկական ավիաուղիները» եւ ընդհանրապես հայկական օդանավորդությունը անհրաժեշտ զարգացում է ապրում, մյուս կողմից տարակուսանք է պատճառում վերոհիշյալ եւ այլ ավիատորների դուրս մնալը այդ գործընթացից: Ավիացիան գուցե շա՞տ փորձանավոր ոլորտ է փորձառության եւ պարկեշտության համատեղման համար: Եվ կամ գուցե ազնվության ոլորտների համար պայքարն այնտեղ դեռ չի՞ ավարտվել:

ԱՐԱՔՍ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

Նախարար Չուբայսին փոխարինող են փնտրում

ՄՈՍԿՎԱ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: Այսօր Դումայի խմբակցությունների ղեկավարների հետ վարչապետ Վիկտոր Չեռնոմիրդինի անցկացրած խորհրդակցությունում սկզբունքային պայմանավորվածություն ձեռք բերվեց, որ փոխվարչապետներն այլեւս չեն զբաղեցնելու նաեւ նախարարների պաշտոններ, հաղորդել է Ռուսաստանի «Մեր տունը Ռուսաստանն է» խմբակցության ղեկավար Ալեքսանդր Շոխինը: Նա ասել է, որ այժմ թեկնածու է որոնվում ֆինանսների նախարարի պաշտոնի համար, որը ներկայումս զբաղեցնում է առաջին փոխվարչապետ Անատոլի Չուբայսը:

Նախարարը հիմնավորեց, որ հացի արտադրության ողջ համակարգն արդեն ներառվել է սեփականաշնորհման ծրագրում, միակ բացառությունը «Հայհացահատիկն է», որն իբրեւ պետական ձեռնարկություն մենաշնորհային դիրք է գրավում հացի արտադրության մեջ: ՀԲ-ի եւ ԱՄՀ-ի, մասնավորապես Եվրահամայնքի հետ ները: Արմեն Եղիազարյանը պաշտպանեց կառավարության նախաձեռնությունը նշելով, թե որքան արագ սեփականաշնորհենք հացի արտադրության ոլորտը, այդքան մեծ կլինեն հաջողությունները: Վկան էներգետիկ համակարգում կատարված սեփականաշնորհումը, ինչի հետեւանքով «ողջ Հայաստանը լույս ստացավ»: էությունը հետեւյալն է բյուջեն, այսինքն պետությունը, պարտք է ձեռնարկություններին եւ տնտեսավարող կառույցներին շուրջ 8 մլրդ դրամ, իսկ ձեռնարկությունները համապատասխանաբար պարտք են բյուջեին: Պարտքերի երկկողմանի բեռը 1994 թ. ձգվում է մինչեւ 1997 թ. եւ կշարունակվի մինչեւ 1998 թ., եթե կառավարությունը միջոցներ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

1998 թ. առանց պարտքերի, բայց չվճարված աշխատավարձերով

կնքված պայմանագրով Հայաստանին հատկացվելու է 13 մլն էկյուի դրամաշնորհ, Հայաստանի հացի արտադրության ողջ բնագավառը պետք է մասնավորեցվի եւ վերանան բոլոր պետական մենաշնորհները, հակառակ դեպքում նրանք կդադարեցնեն վարկային օժանդակությունը, նշեց Ա. Դարբինյանը:

Գ. Դարիբջանյանը, Վ. Դալլաքյանը եւ Ա. Մարտիրոսյանը փորձեցին պարզել՝ արդյո՞ք Հայաստանի կառավարությունը մշակել է հացի ազգային պետական ծրագիր, որը, հաշվի առնելով մեր երկրի աշխարհաքաղաքական «խոցելի դիրքը», թույլ կտա զերծ պահել հացի շուկան ներկրումների եւ գների կտրուկ տատանումներից:

Մասնավորեցնելով հացի արտադրության ողջ բնագավառը՝ կառավարությունը կարծես հրաժարվում է պարտականություններից, նշեց Մարտիրոսյանը: Դալլաքյանի համոզմամբ՝ մի խումբ ծայրահեղ կարող են օգտվել ստեղծված իրավիճակից եւ թելադրել իրենց պայման

Դարբինյանը նկատեց, որ գյուղնախարարությունն ի պաշտոնե զբաղվում է հացահատիկի ներկրման ծավալների վերահսկմամբ եւ անհրաժեշտության դեպքում կկանխի հացի ռազմավարական պահոցների կրճատումը:

Պատգամավորների մեծամասնությունն ընդունեց կառավարության փաստարկները. 104 «կողմ», 3 «դեմ», 1 «ձեռնպահ» ձայներով որոշելով «Հայհացահատիկի» սեփականաշնորհման հարցը:

«Փաստարկները» զորեղ էին, հատկապես միջազգային կազմակերպությունների խոստացած դրամաշնորհների, մեր սուղ բյուջեի եւ չաշխատող արդյունաբերության պայմաններում:

Տնտեսական երրորդ օրինագիծը 1997 թ. պետբյուջեի մասին օրենքում լրացում կատարելու մասին կառավարության նախաձեռնությունն էր, որը պատգամավորներին ներկայացրեց ֆինանսների փոխնախարար եւ գլխավոր գանձապահ Արա Ասլիկյանը: Լրացման ձեռք չառնի:

Ասլիկյանը հավաստեց, որ բյուջեի գանձարանում դրամ չկա, ուստի միակ ելքը հաշվանցումներով պարտքերը չեզոքացնելն է: Կառավարությունը որոշել է 1998 թ. սկսել առանց պարտքերի, եւ փոխադարձ հաշվանցումներով պետք է մարի այդ շուրջ 8 մլրդ դրամը: Հաշվանցումներով, անշուշտ, պարտքերը կչեզոքանան, բայց դեռեւս ոչ ոքի չի հաջողվել աշխատավարձ վճարել հաշվանցումներով, ամիսներով եւ անգամ տարիներով կատարած աշխատանքի դիմաց իրենց հասանելիք գումար չստացած հազարավոր մարդկանց:

Վերջնական քվեարկությունից առաջ «Հանրապետություն» խմբակցությունը ընդմիջում վերցրեց, իսկ ընդմիջումից հետո միավորումը «կողմ» քվեարկեց եւ վիճահարույց օրենքի նախագիծն ընդունվեց ամբողջությամբ: 1998 թ. կսկսենք առանց պարտքերի, բայց չվճարված աշխատավարձերով:

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՐՑ

ՀՅԴ Բյուրոն համախմբման կոչ է հղում

Խմբագրությունը երեկ ստացավ ՀՅԴ Բյուրոյի 18 նոյեմբեր 1997 թվակիր հայտարարությունը Ղարաբաղյան հիմնախնդրի այժմյան վիճակի եւ հայ ժողովրդի ու քաղաքական ուժերի անելիքների մասին:

Գտնելով, որ Արցախի ազատագրության դատը թեւակոխել է մտահոգիչ հանգրվան, որտեղ մեծապետական ուժերը, հատկապես Կոպենհագենի ժողովի շեմին, ծանրագույն զիջումներ են փորձում պարտադրել ԼՂՀ-ին, իսկ, մյուս կողմից, ՀՀ նախագահի վերջին ելույթները գնահատելով որպես հայ ժողովրդի մտքի մեջ քաղաքական շփոթ եւ հուսաբեկություն առաջացնող գործոն, հայտարարությունը 5 կետերի մեջ ամփոփում է ՀՅԴաշնակցության կեցվածքը տվյալ հարցի առնչությամբ: 1) ՀՅԴ-ն դատապարտում է հայ ժողովրդի հավաքական կամքը թուլացնող փոխադարձ վերագրումներն ու ամբաստանությունները, 2) Սխալ է նկատում նախքան բանակցություններ սկսելը հայկական կողմի որդեգրելիք մարտավարության հրապարակումը, եւ ՀՀ նախագահին կոչ է անում ձեռնարկել քաղաքական ուժերի հետ ուղղակի խորհրդակցություններ, 3) Պահանջում է, որ հայկական կողմը բանակցությունների ընթացքում հատկապես հողատարածքների վերաբերյալ չունենա այնպիսի դիրքորոշումներ, որոնք հետագայում վտանգեն Արցախը, 4) Համախմբման կոչ ուղղում համայն հայության եւ հայ քաղաքական բոլոր ուժերին, եւ 5) Հաստատում է, որ հայ ժողովուրդը տերն է Արցախի հարցին հայանպաստ լուծման համար «բոլոր միջոցներով» պայքարելու վճռականությանը:

ՀՅԴ բյուրոյի հայտարարությունը հայության միասնական ուժը գոյացնելու եւ ամրապնդելու պատասխանատվությունը դնում է հայկական գործուն բոլոր ուժերի եւ հատկապես ՀՀ նախագահի ուսերին:

Վանո Սիրադեղյանը չի ուզում դառնալ ԱԺ նախագահ

ԵՐԵՎԱՆ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Իրականությանը չեն համապատասխանում այն լուրերը, թե 1998 թ.-ի փետրվարին նախատեսվում է ԱԺ նախագահի փոփոխություն եւ այդ պաշտոնը կստանձնի երեւանի քաղաքապետ, ՀՀՇ վարչության նախագահ, ԱԺ պատգամավոր Վանո Սիրադեղյանը: «Դա բացահայտ սուտ է», «Նոյյան տապան» գործակալության թղթակցին հայտնեց Վ. Սիրադեղյանը: Նա նշեց, որ ինքը չի կարող ԱԺ-ի նախագահ լինել, քանի որ «քաղաքական գործունեության ժանրը իրեն դուր չի գալիս»: «Ամբողջ օրը մարդիկ ընդունես, մարդիկ ճանապարհես բա դա գո՞րծ է»,- ասաց Վ. Սիրադեղյանը: Ըստ նրա, ամենամեծ երաշխիքը, որ ինքը չի դառնա ԱԺ կամ ՀՀ նախագահ, այն է, որ երբ քաղաքական հանդիպում է ունենում, «մի ամբողջ շաբաթ տրամադրությունս ընկած է լինում»:

Ուսանողության երկրորդ համագումարը երեքամյա ընդմիջումից հետո

ԵՐԵՎԱՆ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Հայաստանի ուսանողության երկրորդ համագումարը, որին մասնակցում էին հանրապետության 13 բուհերի ուսանողներ, նոյեմբերի 19-ին կառավարության նիստերի դահլիճում սկսեց աշխատանքը: Օրակարգում էին հանրապետական ուսխորհրդի հաշվետվությունը, պետականության ամրապնդման գործընթացում ուսանողության դերի ու խնդիրների հարցը, հանրապետական ուսխորհրդի կանոնադրության հաստատումն ու նոր նախագահի ընտրությունը, համագումարի բանաձեւի քննարկումն ու ընդունումը:

Հանրապետական ուսխորհրդի նախագահ Արտակ Գրիգորյանը հաշվետվության մեջ ներկայացրեց ուսխորհուրդների մինչ այժմ ծավալած գործունեությունը եւ նշեց, որ հանրապետական ուսխորհուրդը լիարժեք ու արդյունավետ աշխատելու համար առ այսօր ունեցել է մեկ՝ իրավական կարգավիճակի խնդիրը

Հաշվետվությունը, հատկապես համալսարանի ուսանողների կողմից, համարվեց ոչ լիարժեք:

Հանրապետական ուսխորհրդի իրավական կարգավիճակի հարցը լուծելու համար համագումարը որոշում կայացրեց դիմել կառավարությանը, որ փոփոխություն կատարվի կրթության եւ գիտության նախարարության կանոնադրության մեջ եւ ամրագրվի հանրապետական ուսխորհուրդը՝ որպես Հայաստանի ուսանողական ինքնակառավարման հանրապետական մարմին: Որոշվեց նաեւ դիմել կրթության ու գիտության նախարարությանը, կառավարությանը եւ ԱԺ-ին, որ հաջորդ տարվա բյուջեում տեղ հատկացվի ուսանողական ծրագրերի իրականացման համար:

Համագումարը նոյեմբերի 20-ին կշարունակի աշխատանքը:-

Զանգվածային բաժանորդագրությունը կփրկի թերթերին

Երեկ Հայաստանի ժուռնալիստի տանը կայացավ Զանգվածային լրատվության միջոցների ընկերակցության հրավիրած կոնֆերանսը «Հայաստանի ԶԼՄ-ների տեխնիկական վիճակը եւ տեղեկատվական շուկայի ընդլայնման հնարավորությունները» թեմայով ընկերակցության պատրաստած ուսումնասիրության առթիվ: Մայրաքաղաքի եւ մի շարք մարզերի թերթերի եւ այլ լրատվամիջոցների շուրջ 30 ներկայացուցիչների մասնակցությամբ տեղի ունեցած կոնֆերանսում ուսումնասիրության արդյունքների ամփոփումով հանդես եկավ ԶԼՄ-ների ընկերակցության տնօրեն Աշոտ Մելիքյանը: Սոցիոլոգների խմբի միջոցով «Եվրասիա» հիմնադրամի աջակցությամբ եւ ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալության (USAID) միջոցներով պատրաստված ուսումնասիրությունը, ինչպես պարզվեց Ա. Մելիքյանի զեկուցումից, հայաստանյան մամուլի զարգացումը պայմանավորում է ժամանակակից տեխնոլոգիաների ներդրման վրա հիմնված այլընտրանքային տպագրական բազայի ստեղծմամբ, Հայաստանի բոլոր բնակավայրերը ներառող մամուլի տարածման այլընտրանքային բազայի ձեւավորմամբ, դրա հիման վրա հենված զանգվածային բաժանորդագրության ինստիտուտի ստեղծմամբ, մարզերում հրատարակվող պարբերականների մեծ մասի տպագրումը մայրաքաղաքում կազմակերպելով եւ յուրաքանչյուր խմբագրության մարքետինգի եւ գովազդի իր հարցերը պրոֆեսիոնալ հիմքի վրա դնելու կարողությամբ:

Շահագրգիռ քննարկում ծավալվեց հատկապես զանգվածային բաժանորդագրության ինստիտուտը վերականգնելու հարցի շուրջ: Նշվեցին թերթերի եւ ամսագրերի տարածման գործակալության («Հայմամուլ») հետ կնքված պայմանագրերի տվյալ հարցին վերաբերող կետերը, որոնք թերթերի համար խիստ անբարենպաստ են: Օրինակ, նշյալ գործակալությունը թերթերից բաժանորդագրության համար վերցնում է 50 տոկոս, մեծամասամբ առանց ապահովելու պատշաճ ծառայություն (բաժանորդների մեծ մասը կրպակներից է վերցնում բաժանորդագրված թերթերը), իսկ բաժանորդագրության եկամուտներն էլ վերադարձնում է 8-9 ամիս հետո: Հետաքրքրությամբ լսվեց Վանաձորի «Լոռի» մարզային թերթի ներկայացուցչի փորձը, երբ տվյալ թերթը բաժանորդներին է հասցվում փոստային ծառայության միջոցով, համապատասխան վարձավճար թողնելով նաեւ կապի ծառայողներին:

Ինչ վերաբերում է մարզային թերթերը մայրաքաղաքում տպելու առաջարկին, մարզերից եկած ներկայացուցիչներն առարկեցին, որ միայն շաբաթական պարբերականությամբ հրատարակվող թերթերի համար է նպատակահարմար դրա կիրառումը:

Վերջում հայտարարվեց, որ ԶԼՄ-ների ընկերակցության ուսումնասիրությունը շուտով լույս կտեսնի եւ կտրամադրվի խմբագրություններին եւ հետաքրքրվողներին:

Իսրայելական ֆիրման՝ Հայաստանում

ԵՐԵՎԱՆ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ, ԱՆՐՄԵՆՊՐԵՍ: Իսրայելական «TADIRAN Telekomunication» ֆիրման, որ հայտնի է հեռուսահաղորդակցման տեխնոլոգիաների արտադրությամբ, Հայաստանում հիմնում է իր ներկայացուցչությունը, որը պետք է զբաղվի հանրա-

պետությունում ֆիրմայի արտադրանքի իրացմամբ:

Նոյեմբերի 19-ին ֆիրմայի ԱՊՀ երկրների պատասխանատու Յան Դրիբինսկին ներկայացուցչության շնորհանդեսի ժամանակ տեղեկացրեց, որ Հայաստանում ֆիրմայի գործընկերներն են «Ինֆոկոմ» եւ «Ռեդիկոմ» ընկերությունները: Ի դեպ, վերջինս «ԱրմենՏելի» բաժնետերերից մեկն է:

Յան Դրիբինսկին հայտնեց, որ ֆիրման արտադրում է նաեւ սեյսմիկ կանխորոշման ու գրանցման սարքեր, որոնք մեծ պահանջարկ ունեն բարձր սեյսմիկ ակտիվության գոտում գտնվող Հայաստանում:

Խարդախության աննախընթաց աճ

ԵՐԵՎԱՆ, 19 ՆՈՅԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Խարդախությունը որպես հանցագործության տեսակ վերջին երկու տարում աննախընթաց աճ է գրանցել: Վերջերս ՆԳ եւ ԱԱՆ ԿՀԴՊ գլխավոր վարչության աշխատակիցները բացահայտել են խարդախության եւ խոշոր չափերի հասնող շորթման փաստ: Եղեգնաձորի Գետափ գյուղի բնակիչ Մուրադ Մուրադյանն ու Գորիսի բնակիչ Կորյուն Հակոբյանը կեղծիքի ու խաբեության միջոցով, ինչպես նաեւ շորթման ճանապարհով տիրացել են մի շարք քաղաքացիների առանձնապես խոշոր չափերի հասնող գումարների: Գողության եւ այլ հանցագործությունների համար նախկինում դատված Կորյուն Հակոբյանը ձերբակալվել է:

Եթե նկատի ունենանք «02»-ով ներկայացվող սյուժեները, ավելի հաճախ են այն դեպքերը, երբ խարդախությամբ զբաղվում են հիմնական աշխատանք չունեցող անձինք կամ հանցագործ տարրեր: Սակայն վերջերս բացահայտված դեպքերից մեկում գլխավոր հերոսը գյուղի ընտրյալն է կոչված պաշտպանելու համագյուղացիների շահերը: Կոտայքի մարզի Քաղսի գյուղի բնակիչներից մեկը նոյեմբերի սկզբին դիմել էր Հրազդանի ներքին գործերի բաժին, հայտնելով, որ իրենց գյուղապետ Ռազմիկ Մնացականյանը խարդախությամբ իրենցից վերցրել է 300 դոլար: ՆԳ բաժնի աշխատակիցներն այդ նյութով պարզել են, որ գյուղապետն այդ գումարը վերցրել է միլիցիայի աշխատակիցներին կաշառելու եւ, այսպես ասած, «գործ սարքելու» համար:

Փաստի առթիվ հարուցված է քրեական գործ, իսկ գործունյա գյուղապետը ձերբակալված է:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան Է տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետութեան 47
ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Տնօրէնութիւն / հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայութիւն / 581841
Apple Macintosh
համակարգչային շարուածքը
«Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

ԱԶԳ

Ընթացիկ

Դիվանագետների համար միշտ էլ դժվար է եղել լուծում գտնել հակամարտությունների, բայց վերջին տարիներին խաղաղություն հաստատելու նրանց ջանքերն առավել մեծ խոչընդոտների են հանդիպում, քանի որ ավելացել են անհատների և խմբավորումների՝ իրենց կառավարությունների ընդունած ամեն մի համաձայնություն սաբոտաժի ենթարկելու կարողությունները:

Այս խնդիրն առավել զգալի է առնում դիվանագիտական իրենց միջնորդությունների ժամանակ, հաճախ ակամա մղում են հակամարտ կողմերի կառավարություններին շարժվելու ոչ թե հօգուտ, այլ ի վնաս խաղաղության:

Միջազգային դիվանագիտական հասարակության ջանքերը՝ ուղղված Ղարաբաղի շուրջ Հայաստանի և Ադրբեջանի միջև առաջացած հակամարտությունը լուծելուն, լավագույն օրինակն են: Ոչ Բաքուն, ոչ էլ Երևանը լիիվ չափով չեն վե-րաքանչյուր կողմ գտնվում է այնպիսի դրության մեջ, երբ շատ հարցեր անլուծելի են մնում, մինչև չքննարկվեն բոլորը միասին:

Հարցերի ոչ կոմպլեքսային քննարկումները չեն շահագրգռում անհատներին կամ խմբավորումներին՝ որևէ համաձայնություն պաշտպանելու համար: Այս պատճառով Կովկասում խաղաղություն հաստատելու միջազգային դիվանագիտական ջանքերն առ այսօր չեն պսակվել հաջողությամբ:

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼ

Երբ պետությունները կորցնում են վերահսկելու կարողությունը

Դասեր քաղված նախկին Հարավսլավիայից և Անդրկովկասից

«Ազատություն» ռադիոկայանի մեկնաբան Պոլ Գոբլի սույն թարգմանաբար ներկայացվող, ըստ ամենայնի հակասական մտորումների տեղիք տվող հոդվածը տպագրվել է «Արմինիըն Միռոր Սփեքթեյթըր» շաբաթաթերթի նոյեմբերի 1-ի համարում:

հատկապես հետկոմունիստական երկրների՝ ինչպես օրինակ Հարավային Կովկասի և նախկին Հարավսլավիայի հակամարտությունների պարագայում: Երկու տարածաշրջաններում էլ քաղաքական ղեկավարների իշխանությունն ու հեղինակությունը համեմատաբար թույլ է, բնակչության շրջանում որոշ անհատներ կամ խմբավորումներ լավ զինված են և նրանցից շատերը, բացահայտորեն կամ գաղտնի, վայելում են հակամարտություններից ընդհանրապես շահեր ակնկալող օտար կառավարությունների պաշտպանությունը: Այս գործոնները նվազեցրել են ավանդական դիվանագիտության արդյունավետությունը, բացի այն դեպքերից, երբ այդ դիվանագիտությունը պարտադրվում է ուժի միջոցով:

Բայց եթե նույնիսկ այս գործոնները ուղղակի չեն արգելել դիվանագիտական բանակցությունները, համենայն դեպս ուշացրել են, թե ինչպես պետք է մասնակցեն իրենց կառավարությունները այդ բանակցություններին: Հետկոմունիստական վարչակարգերի այս կառուցվածքային գործոնները իրականում ավելի կարևոր դեր են կատարում դիվանագիտության ասպարեզում, քան ասենք, այն «ծայրահեղ ազգայնամոլական» գործոնը, որով երբեմն քաղաքագետները փորձում են բացատրել համաձայնությունների չկայացումը: Բայց քանի որ արտաքին աշխարհի գլխավոր ներկայացուցիչները այս գործոնները հաշվի չեն

րահսկում իրենց ազգաբնակչությանը, որի մեծ մասը զինված է և ավելի հակված երկարաձգելու հակամարտությունը, մինչև իր նպատակների իրագործումը:

Երկու վայրերում էլ այդ խմբավորումները բերագնահատել են համաձայնության հասնելու ջանքերը նաև անցյալում: Երբեմն պարզապես պասիվ դիմադրությամբ, և երբեմն էլ բռնության կիրառումով՝ հարձակումներով մարդկանց և տնտեսական ենթակառույցների (ինչպիսիք են նավթատար խողովակները և հոսանքալարերը) վրա: Ոչ Երևանը, ոչ էլ Բաքուն, չեն կարող երաշխավորել, որ որևէ համաձայնություն, որ կնքվի իրենց միջև, ընդունելի է լինելու Ղարաբաղի համար և կիրառվելու է նրա ղեկավարության կողմից: Վերջինս ունի հա[illegible] նաև բռնություն բանեցնելու կարողություն: Այս հետևանքներից մեկն այն է, որ Հայաստանի կառավարությունում շատերն այնքան էլ չեն շտապում համաձայնվելու մի բանի, որը կարող է զրկել նրանց ժողովրդականությունից կամ էլ հակակրանք առաջացնել իրենց դեմ: Մյուս կողմից, շատերն Ադրբեջանում ցանկանում են աջակցել իրենց կառավարության ավտորիտար միջոցներին, որպեսզի համաձայնությունը հնարավոր դառնա և նավթի հոսքն արտասահման սկսի գործել՝ հարստացնելով երկիրը:

Երրորդ հետևանքն այս իրավիճակի այն է, որ գործին առնչվող յու-

Բայց Բոսնիա-Հերցեգովինայի փորձը ցույց է տալիս, որ նույնիսկ այն դեպքում, երբ ոչ կառավարական տարրերն ավելի մեծ դեր են խաղում, մեծ երկրների դիվանագիտությունը կարող է հասնել հաջողության, երբ զուգորդվի մեկ ուրիշ ազդեցիկ միջոցով՝ ուժի գործադրումով: ՆԱՏՕ-ի գլխավորած զորամիավորումները կարողացան վերջ դնել բռնություններին, իսկ դիվանագետներին ու կառավարությանը հնարավորություն ընձեռեցին իրավիճակը կարգավորել առանց բռնությունների:

Ուժի կիրառումը Հարավսլավիայում, անշուշտ, ավելի արդյունավետ ձև չէր, քան դիվանագետների գործադրած ջանքերն Անդրկովկասում: Սակայն, այնուամենայնիվ, դա նպաստեց անհատական և խմբային գործողությունների սահմանափակմանը, որն էլ իր հերթին ճանապարհ հարթեց պետությունների առաջ գործելու ավանդական ձևով: Եվ ամենակարևորը՝ այս երկու պարագաների միջև գոյություն ունեցող հակադրությունը առաջ է քաշել ուժեղ քաղաքական կառույցներ հիմնելու անհրաժեշտությունը: Եթե դրանք գոյություն ունեն և զորանան որոշ արտաքին ուժերի շնորհիվ, ապա կարելի կլինի խաղաղություն հաստատել և ավելի լավ ապագայի հույս ունենալ: Հակառակ պարագայում այդ անհատներն ու խմբավորումները անհնարին կդարձնեն խաղաղության հաստատումը և ապագայի կերտումը:

ՔԱՐՈԶՉԱԿԱՆ

Աշխարհ անցիր, Արարատից ավելի ծեծված գագաթ չկա...

Սա, իրոք, արդեն հետաքրքիր է. թուրքական MIS հրուշակեղենի ֆաբրիկայի շոկոլադի սալիկ-անակնկալը կրկին զարմանքի առիթ է դառնում: «Ազգի» ընթերցողը ծանոթ է այս գործարանի նախորդ թողարկմանը, որի տուփին պատկերված Մասիս լեռան (Ծիծեռնակաբերդի բարձունքից) ֆոնի վրա ռուսերեն տառերով գրված է արտադրանքի անվանումը՝ АЛТАЙ: Ավելորդ է նորից նշել, թե ինչ խորհուրդ է կրում տվյալ տեղանունը թուրքական ավանդական պատմագրության և գաղափարախոսության համակարգում: Հիշեցնենք միայն, որ շոկոլադի տուփի մյուս կողմում նամականիշերի ձևով տեղ են գտել Մասիս լեռը պատ-

կերող չորս լուսանկար. Մասիս լեռը Խոր Վիրապից, ապա՝ Հռիփսիմե տաճարի հետևում, և երկու լուսանկար Արարատյան գոգավորության կենտրոնական հատվածից (մեկը ավանդական երկու բարդիների ֆոնի վրա): Բերված բացատրություններն ու ծանոթությունները ռուսերեն են և տպավորությունն այն է, որ АЛТАЙ-ը զուտ ռուսաստանյան արտադրանք է: Մանրամասն չանդրադառնալով նախորդ հոդվածներում արտահայտած հարցադրումներին և դիտողություններին՝ ընթերցողին տեղեկացնենք մի նոր թողարկման մասին, որն ըստ էության նոր բան չէ, այլ ճիշտ նույն АЛТАЙ-ն է, սակայն ուրիշ անվանմամբ. ԱՐԱ-ՐԱՏ... այսպես է կոչվում այս «նորությունը», ընդ որում անվանումը բերված է հայերեն, իսկ Ծիծեռնակաբերդի բլուրը տվյալ դեպքում փոխարինված է Հռիփսիմե տաճարի լուսանկարով: Ինչ վերաբերում է Ծիծեռնակաբերդին, ապա բարձունքի պատկերը փոքրիկ նամականիշի տեսքով հանգրվանել է տուփի հետևի մասում՝ «Հռիփսիմե» նամականիշի տեղը:

Անշուշտ դժվար է ասել, թե ինչ է նշանակում այս տարբերակը: Հավանական է լոկ, որ սա պետք է դիտվի նախորդ թողարկման համատեքստում: Նման դիտարկման դեպքում կարելի է ենթադրել, որ փորձ է արվում ապահովել որոշակի հավասարակշռություն՝ հնարավոր աղմուկից խուսափելու նպատակով: Եթե այդպես է, ապա փորձն անհաջող է: Այն, ինչ ռուսերեն կոչվում է АЛТАЙ, հայերեն նշանակում է Արարատ. սա է միակ տարբերությունը: Ընդ որում երբ ռուսերենը հասու լեզու է ամբողջ ԱՊՀ տարածքում (իսկ հենց այդ տարածքին է հասցեագրված շոկոլադը), ապա հայերենը հասկացվում է սոսկ մեր հանրապետությունում: Այսպիսով իմաստը հետևյալն է. «ԱՐԱՐԱՏ»-ով լռեցնելով հայերին, АЛТАЙ-ը պետք է շարունակի քաղաքական արշավը երկրագնդի 1/6 մասում:

Որևէ այլ բացատրություն դժվար է բերել, թեև չի կարելի բացառել և ուրիշ հանգամանքների գոյությունը: Միակ պատասխանը ակնկալվում է շատ մոտ ապագայում. հատկապես կարելի է մտածել (հենվելով նամականիշերի ընդհանուր թվի վրա), որ գոյություն ունի հինգ նույն շոկոլադ՝ տարբեր անվանումներով: Հավանաբար շուտով, մնացած երեքը հաջորդաբար մուտք կգործեն հայրենական շուկա, ինչը և հնարավորություն կտա ավելի ամբողջական ենթադրությունների:

ԱՐԻՍ ՂԱԶԻՆՅԱՆ

Ավթանդիլ Մարգիանիի բաժակաճառը...

Սկիզբը էջ 1

«Հայտնի է, որ սառը պատերազմի օրոք, ինչպես Արևմուտքում, այնպես էլ ԽՍՀՄ-ում հիմնվում էին հատուկ ինստիտուտներ, որոնք ծառայում էին քաղաքական անեկդոտներ և դիվանագիտական հումոր հորինելուն: Մեզ հայտնի չէ, ուսանե՞լ է պարոն Մարգիանին նման ինստիտուտներում, սակայն նրա դիվանագիտական հումորը բազմիցս օգտակար է եղել երկրի բարօրության համար:

Օրինակ, Թուրքիայի և Վրաստանի միջև կլիմայական «ջերմացման» ժամանակաշրջանում, նկատի ունենալով Թուրքիայի անբարյացակամությունը հայերի նկատմամբ, նա թուրք քաղաքագետներին առաջարկեց հետևյալ կենացը. «Եկեք այս բաժակով խմենք Թուրքիայի և Վրաստանի այնպիսի բարեկամության կենացը, որ ընդհանուր մայրաքաղաք ունենանք Երևանը»:

Երբ Երևանը չարձագանքեց, փոխարենը Թուրքիան 5000 տոննա հացահատիկ նվիրեց Վրաստանին:

Հետաքրքիր է, իսկ Հայաստանում գտնվելիս նախկին փոխվարչապետը ինչպիսի՞ կենաց կառաջարկի Հայաստանի և Վրաստանի բարեկամությանը նվիրված հանդիսության ժամանակ. ամեն դեպքում, դեռևս անհայտ է, բայց ենթադրում ենք, որ այդ երկու երկրների ընդհանուր մայրաքաղաք կցանկանար տեսնել Տրապիզոնը: Կասկածելի է, որ Մարգիանին Թանսու Չիլերի հետ գրկախառնվելով, կարող գրավել Երևանը, մանավանդ որ հացի հիմնախնդիրը արդեն լուծված է»:

Ահա սա է հիշյալ թերթի նոյեմբերի 2-ի համարում լույս տեսած խմբագրականի բովանդակությունը: Հասկանալի է, որ «Ախալի թաոբա» հասկացվում է որպես «Նոր սերունդ», որի դաստիարակման գործին էլ նվիրված է տվյալ հրապարակումը: Հրապարակում, որի կատականախշ քողի ներքո, այնուամենայնիվ, կարելի է առանձնացնել գլխավոր առելիքը. «Մարգիանիի դիվանագիտական հումորը բազմիցս օգտակար է եղել երկրի բարօրության համար»:

Մնացյալ «սարկազմը», ըստ երևույթին, հավասարակշռվածության և անաչառության պատրանք ստեղծելու գործիք է: Այն, որ պարոն Մարգիանին ներկայացվածի պես սրամիտ չէ և բնավ չի առաջարկի ոչ մի բաժակաճառ, օրինակ, Տրապիզոնի վերաբերյալ, ակնհայտ է:

Վրաստանի նախկին փոխվարչապետը և այսօրվա խորհրդարանի պատգամավոր Ավթանդիլ Մարգիանին անհայտ քաղաքական գործիչ չէ: Իր փոխվարչապետության օրոք ղեկավար է եղել նաև Վրաստանի հարավային պրեֆեկտուրայի (Մառնեուլի, Գարդաբանի...) և հենց իր ղեկավարության ժամանակահատվածում էին անընդմեջ պայթեցվում մեր հանրապետությունը գազով սնող խողովակաշարերը, ինչպես նաև Հայաստանը Վրաստանի (տվյալ դեպքում արտաքին աշխարհի) հետ կապող երկաթուղային կամուրջը:

Շնորհակալանքի խոսք

Ինչպես տեղեկացրել էինք «Ազգ»-ի երեկվա համարում, 1997 թվականի նոյեմբերի 16-ին «Նորք-Մարաշ» սրտաբանական կենտրոնում սրտի վիրահատություն է տարել ՀՀ նախկին վարչապետ Հրանտ Բագրատյանը:

Այդ առթիվ, երեկ նախկին վարչապետի ընկերներից ստացվեց շնորհակալական նամակ, որում մասնավորապես ասվում է. «Վիրահատության որոշումը կայացնելու համար հայ տաղանդավոր բժիշկներին անհրաժեշտ եղավ ընդամենը երկու ժամ: Իսկ կատարված [illegible]յլուն վիրահատության համար չենք կարող երախտագիտություն ու հիացմունք չարտահայտել հրաշագործ վիրաբույժ Հրայր Հովակիմյանին, սրտագին վերաբերմունքի և աջակցության համար՝ առողջապահության նախկին նախարար Արա Բաբլոյանին, նախկին պետնախարար Արմենակ Ղազարյանին, ՀՀ առողջապահության նախարարության բժշկա-առողջարանային հիվանդանոցի գլխավոր բժիշկ Կարեն Ղուլյանին, «Դիագնոստիկա» ք/ը նախագահ Հայկ Նիկողոսյանին, անձնվեր աշխատանքի և մասնագիտական հոգատարության համար՝ «Նորք-Մարաշ» սրտաբանական կենտրոնի տնօրեն Լիդիա Մուրադյանին, վիրաբույժներ Շահեն Խաչատրյանին, Վիլեն Մանուկյանին, բժիշկներ և բուժքույրեր Գագիկ Մովսիսյանին, Գուրգեն Բալասանյանին, Լյովա Դարբնայանին, Մհերին, Նարինեին, Սիրանույշին, Դիանային և բուժանձնակազմի մյուս անդամներին:

Հուսով ենք, որ վերջին մեկ ամսվա ընթացքում կատարված երկու վիրահատություններից հետո 39-ամյա պրն Բագրատյանը շատ շուտով կվերադառնա ակտիվ աշխատանքի»:

Թալիշում զոհված ամերիկացի օդաչուների հիշատակին

1958 թ. հուլիսի 2-ին Թալիշի շրջանում խորհրդային ռազմաօդային ուժերի կողմից խփվել և կործանվել էր ամերիկյան ինքնաթիռ, որի հետևանքով զոհվել էր ամերիկացի 17 օդաչու: Այն ժամանակ այս ողբերգությունը հրապարակայնորեն չտարածվեց և, հետևաբար, չլուսաբանվեց ու ոչ մի արձագանք չարձանագրվեց հասարակայնության լայն շրջաններում:

Եվ միայն 1994 թ.՝ Հայաստանի Հանրապետության անկախության հռչակումից հետո, Սասնաշեն գյուղի մոտակայքում կառուցվեց զոհերի հիշատակին նվիրված հուշահամալիր:

Իսկ այս տարի, կրկին անդրադառնալով այդ ցավալի միջադեպին, Հայաստանում ԱՄՆ-ի դեսպանությունը դիմեց մեր կառավարությանը խնդրանքով, որ թույլ տրվի ինքնաթիռի բեկորները տեղափոխել ԱՄՆ՝ ռազմաօդային թանգարանում տեղադրելու համար:

Այդ նպատակով հուլիս ամսին Հայաստան էր ժամանել ամերիկյան պատվիրակությունը, որի անդամները այցելեցին Սասնաշեն գյուղի մոտակայքում գտնվող հուշահամալիր: Նրանց անսահման հուզել էր տեղի բնակչության կարեկցանքով և սրտացավությամբ լի վերաբերմունքը, այն ողջ հոգատարությունը, որով նրանք խնամում էին այդ ողբերգությունը հիշատակող համալիրը:

Ի նշան երախտագիտության, ամերիկյան կողմը վճռել էր տեխնիկական օգնություն ցուցաբերել հուշահամալիրի մոտակայքում գտնվող գյուղերի կրթօջախներին: Վերոհիշյալ նվիրատվությունը Հայաստան հասավ նոյեմբերի 18-ի լույս 19-ի գիշերը:

Այս ամենի մեջ արժանի է հիշատակության ինչպես հուշահամալիրի հեղինակ Մարտին Կակոսյանը և ԱՄՆ քաղաքացի Կարինե Կակոսյանը, այնպես էլ արտաքին գործերի նախարարությունը, որոնց ջանքերի շնորհիվ հնարավոր դարձավ իրականացնել այս ծրագիրը:

ԱԶԳ **հասարակություն**

ՄԱՄՈՒԼ

Պատվերնե՞ր, թե՞ պատվիրաններ

Յուրաքանչյուր գործ սկսվում է խնդրի ձեւակերպումից, հետո միջոցների մշակումից: Նպատակն ու միջոցները գտնում են եռամիասնության երրորդ կողմին՝ կատարողին: Այսպես կազմվում են աշխարհում բոլոր խնդիրները, այսպես են որոնվում ու գտնվում լուծումները: Պարզունակ թվացող այս գծակարգում փաստորեն տեղավորվում է ամեն ինչ, եթե իմաստավորում ենք նպատակ, միջոց, կատարող հասկացությունները:

Այս տեսանկյունից դիտելով պարբերական մամուլը, անմիջապես պիտի տրոհենք նպատակներն ու միջոցները: Եթե ընդունենք, որ մամուլը չորրորդ իշխանություն է, ուրեմն յուրաքանչյուր պարբերական իրեն է վերապահում ուժ, որովհետեւ իշխանությունը նախեւառաջ ուժ է, որ համապատասխանաբար գտնում է իր գործադրման ոլորտներն ու կերպերը: Սա՝ տեսականում: Իսկ գործնակա՞նում: Գործնականում ՀՀ-ում գոյություն ունի խայտաբղետ, իր էությամբ հետաքրքիր ու խոստումնալից մամուլ, որը, սակայն, հակասությունների գորդյան հանգույց է, եւ քակել չի կարող ոչ մի Մակեդոնացի իր աշխարհակալի սրով: Բավական է նշել միայն մամուլի հարկման պետական քաղաքականությունը, բաշխման եւ տարածման մեխանիզմը, թղթի, տպագրական ծախսերը, թերթ-տպարան առնչությունները, խմբագրությունների տարածքների վարձակալման հարցերը, վերջապես տպաքանակը, վաճառքի գները, ֆինանսական խնդիրները՝ փոխադարձ պարտքերի թնջուկը: Ավելացրած, ու շուկայական հարաբերությունների գործող մոդելով [illegible] ծաղկման եւ բնականոն գոյության ու կատարելագործման հնարավորություն գրեթե չկա: Գործող օրենսդրությամբ կարող են լինել անթիվ թերթեր, բավական է համապատասխան արտոնագիր, կանոնադրություն, ֆինանսներ, խմբագրակազմ: Այսպես ապահովվում է քանակը:

Իսկ ի՞նչ հարաբերություն պետք է լինի պետության եւ մամուլի միջեւ: Պե՞տք է այսօր գործող մամուլը ՀՀ պետությանը, ի՞նչ է անում պետությունը մամուլի գոյության (չգոյության) համար: Գխ ընդունված մամուլի օրենքի անկատարությունը հավաստում է, որ պետությունը փաստորեն կարեւորում է մամուլը հավուր պատշաճի ապահովելով գոյության արտաքին կողմը: Հեշտ ու գայթակղիչ է ձեւակերպել մամուլի յուրաքանչյուր միավորի խնդիրը՝ թե պետական, թե կուսակցական, թե անկախ: Հանրահայտ բառակուտակումների շեղջից հանենք հիմնականը՝ յուրաքանչյուրը պաշտպանում է իր շահը, դա է գերխնդիրը, գերնպատակը, եւ դա ճիշտ է, արդարացված, եթե... եթե խնդիրն իրոք ձեւակերպված է հանուն ժողովրդի, հանուն պետականության, հանուն մարդու: Բայց չափազանց հաճախ թերթը դիմելով բոլորին, կորցնում է անհասցեն, որոշակի մարդուն: Գրեթե անհնար է օրաթերթին իր ամենօրյա հարահոսում նման խնդիր առաջադրել: Անհնար, սակայն անհրաժեշտ: Չափազանց անհրաժեշտ, քանի դեռ իրենց խայտաբղետ բազմազանությամբ ներկայացող թերթերը հանուն իրենց նպատակի, խառնում են միջոցները եւ չեն ապահովում կատարյալ կատարողի, իսկ դա աղավաղում է խնդիրը: Այս է այսօրվա մամուլի դեմքը՝ բոլորն ինչ-որ բան գիտեն, բոլորն ինչ-որ բան են անում, անընդհատ, օրը օրին, մեղվաջանությամբ լցնելով սպիտակ էջերը, ապահովելով պարբերականությունը, արդարացնելով իրենց ներկայությունը:

Պետական մամուլը գովաբանում է պետական կառույցները, ընդդիմադիրը՝ փնովում, անկախները՝ եւ այս, եւ այն, ժամանցն ապահովողները լցնում են իրենց հասկացված պարապը ինչով ու ինչպես կարողանում են: Արդյունքում հարահոսը թողարկում է... լրագրողներ, ովքեր ամեն ինչ գիտեն մեկընդմիշտ, ունեն իրենց կարծրատիպերը, իրենց հաստատ պատկերացումը նախքան նյութը գրելը, մարդուն հանդիպելը, ովքեր վարժ տալիս են պատրաստի հարցեր, չեն լսում պատասխանները եւ գրում են իրենց պատվիրվածը: Ահա եւ նորից ափ է լողում պատվերը՝ շահը, ուրեմն եւ ծագում է հակառակ խնդիրը՝ իսկ ո՞վ պիտի պաշտպանի ընթերցողի շահը, ո՞ւր եւ ինչո՞ւ, ինչպե՞ս ենք կորցնում ընթերցողին: Ի՞նչ գիտենք նրա մասին, ի՞նչ ենք մտածում, ի՞նչ իրավունքով ենք դիմում նրան, ծառայում նրան՝ հաստատ ունենալով ընթերցողի մեր սեփական մոդելը: Համապատասխանո՞ւմ է այդ մոդելն իրականին: Ո՞րն է լրագրողի իդեալը, ի՞նչ իմիջ է նա ստեղծում, ինչի՞ է նպաստում, խոչընդոտում: Բավարա՞ր է ենթակայի եւ տորոգյալի համաձայնությունից գլուխ հանելը լրագրող լինելու: Եթե այո, ինչո՞ւ է այսքան հստակ բեւեռացումը մի ամիս բոլոր թերթերը կարդալուց հետո կարող ես անսխալ ասել, որը ում եւ ինչի մասին ինչ է գրելու: Առանց կարդալու: Ինչո՞ւ է այսօր գերխնդիր դառնում անկողմնակալ, սենսացիաներով չհրապուրվող, նյութի ընտրության, մատուցման, ձեւավորման քերականական ու գրաֆիկական հմտություն ունեցող որեւէ պարբերականի գոյությունը: Պարբերական, որ ընթերցողին ներկայանում է դրական լիցքով, ու գոյություն ունի գուցե ոչ բոլորի, բայց յուրաքանչյուրի համար, որը կարդալով ուզում ես մտածել, արժեւորել, հասկանալ, որ քեզ չի պարտադրում կամ անել, կամ սիրել եւ սեւ-սպիտակի հետ հրամցնում է գույներ՝ կյանքի գույները: Պարբերական, որտեղ կիրթ եւ գեղեցիկ հայերենը շքեղություն չէ, որը նորովի է ներկայացնում անգամ լավ հայտնին, միշտ գտնելով այն ոսկե հասիկը, որով հացը ոչ միայն քաղց է հագեցնում, որի ընթերցողին հարգում են, չեն մոլորեցնում, չեն ստում, հաշվի են նստում նրա արժանապատվության եւ ինքնության հետ, վերջապես, որի ընթերցողին դաստիարակում են, կատարելագործում, սիրում: Սա շատ դժվար ճանապարհ է, բայց արժանի ճանապարհ, ճիշտ, որ ուժ ու իշխանություն է դարձնում մամուլը: Իշխանություն, որ չի հրամանագրվում, չի շնորհվում ու չի խլվում, չափանիշ է ձեւավորում, մակարդակ ու կուլտուրա, զարգացում: Չհամարենք սա ապագայի խնդիր, օրվա խնդիրներն են այդ ապագան լավ, վատ, հեռու, մոտ դարձնում: Այս դեպքում պատվերի հետ անհրաժեշտ է պատվիրանների իմացությունը, որոնք երբեք չեն փոխվում: Հետեւաբար գերխնդիր է մամուլի գաղափարականություն ունենալը եւ մամուլի բարոյականություն, որի ածանցյալներն են տեղեկատվության ճշգրտությունն ու հստակությունը, վերլուծության անաչառությունն ու կանխատեսումների իրեղենությունը: Եվ այս ամենը ազգային շահի իմացությամբ, «ինչը» ու «ինչպեսը» գրելուց առաջ «ինչո՞ւ» հարցին պատասխանելով: Եվ «որովհետեւ» հիմնում այս երկրի հողը, ջուրը, երկինքը, հաղթանակներն ու պարտությունները դնելով: Եթե այդ դեպքում դժվար լինի գրելը, շատ ավելի լավ, քանզի այդպես գրվածը անհնար կլինի հերքել, բեկանել: Ճշմարտությունը միշտ էլ այն աստղն է, որ որտեղ էլ կորցնես, վերջ-առաջ գտնվում է ու... ծակում:

Ցավալի է արձանագրել, որ քաղաքական, սոցիալական, հոգեբանական վայրիվերումների արդյունքում մեր տարտղնված գիտակցությունը այսօր ստիպված է սնվել ինչով պատահի կամ քաղցել: Չափազանց նուրբ, զգայուն, ուժեղ, անկանխատեսելի զենք է մամուլը, որ քաղաքականության այսօրվա մակարդակում դեռ օգտագործում ենք իբրեւ քարեդարյան բրիչ, որով կոտրում են ու կտրում, մինչդեռ կառուցելն էր խնդիրը: Ահա եւ շրջանակը փակվեց՝ նպատակ, միջոց, կատարող եռակողմ բանաձեւով միշտ գործել են ուժ, իշխանություն ցանկացողները: Ստացողները: Կորցնողները նաեւ: Եթե պետությունն ուզում է գործառնել այս իշխանությամբ, օգտագործել այս զենքը, պիտի նպաստի նրա կառույցի կատարելագործմանը: Այլապես զենքն ինքնակատարելագործմամբ կուղղվի պետության դեմ:

ՌՈՒՍՏԵՄ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

Որտեղի՞ց այսքան մոր արցունք ու հոր տանջանք

Ոչ քննական այց Նորքի ծերանոց

Ծնողները ուստրեր ու դուստրեր են լույս աշխարհ բերել, որ նրանք բոցավառեն օջախի կրակը, ու երբ իրենք մեռնեն, այդ կրակի շուրջը տաքանան: Արդյոք բոլո՞ր ծնողներին է բախտ վիճակվում օր ծերության տաքանալու այդ բաղձալի կրակով: Ծերությունը ձմեռ է, իսկ ձմռան ճանապարհը սառցակալած է, առանց ուղեկցողի մենակ վտանգավոր է անցնել այդ ճանապարհով:

Ու այդ սառցակալած վտանգավոր ճանապարհը եկել հասել է կենսաթոշակառուների սոցիալական ապահովության սպասարկման կենտրոն (ծերանոց): Այստեղ են հանգրվանել 220 ծերեր: Եկել են, որ մենակ ու անօգնական չմնան:

Նրանք տատիկներ են ու պապիկներ, ապրում են հոգսերով, անցած հիշողություններով ու կարոտներով: Բակում նստած երկու ծերեր թեզբեհ են գցում, խեր ու շառ փորձում, պատմում անցած-գնացած օրերից, ջահելությունից, հիշում են, ա՜խ քաշում: Իսկ բազմոցին նստած արմավիրցի Ամալյա Հակոբյանը թոկված հեռախոսալարերից գույնզգույն, գեղեցիկ զամբյուղներ է հյուսում ու նվիրում հանդիպած մարդուն: Հիշում է Արցախի ազատագրության մարտերում զոհված որդուն՝ Գուսան Միփանին, ու արցունքներն են խոսում, կարոտն է խեղդում, վիշտը մորմոքվում: Շա՜տ է ուզում տեսնել թոռներին, զոհված որդու կարոտն առնել նրանցից՝ Յուրայից, Էթերիկից, նվիրել իր հյուսած զամբյուղներից, բայց թոռներին իր մոտ բերող չկա... Նրանք դեռ փոքր են, չեն կարող գալ, «գուցե մեծանան՝ գան, բայց բախտ կունենա՞մ էդքան ապրելու...»:

Ճաշի ժամն ավարտվել է, բոլորը ճաշարանից դուրս են եկել, վերջինը ձեռնափայտին հենված բարձրահասակ մի կին է՝ Տիգրանուհի Ժամկոչյանը, ոտքերը ցավում են, սիրտն՝ ավելի: Ոտքերի ցավը աղերի կուտակումից է, իսկ սրտի ցավը՝ կարոտից, անվերջ սպասումից: Միակ որդուն, երեք թոռներին ու հարսին թե ինչքան է սիրում ու կարոտում, միայն Աստծուն է հայտնի, մեկ էլ աչքերից գլորվող արցունքները տեսնողին:

Ամալյա մայրիկը ավելի շատ հիշելու բան ունի, նա մի քանի անգամ է զգացել ու ապրել մայրական բերկրանքը, իսկ հիմա հիշողություններով է ապրում, մտքերի հետ է անվերջ զրուցում, ոչ մեկին չի պատմում հոգու ցավը: Բախտակից ընկերուհիներն անգամ չգիտեն, որ որդիներ ունի, դուստրեր, հարսներ ունի ու փեսաներ, նաեւ շա՜տ թոռներ: Չի՛ պատմել, հանկարծ մեկ էլ տեսար մեկն ու մեկը ճանաչեց նրանց, անունո՛վ, պատվո՛վ մարդիկ են: Գյուղում մենակ էր ապրում, եկան, համոզեցին, թե՝ արդեն մեծ է, մենակ ապրելը՝ դժվար, տունն ու այգին վաճառեցին, բերեցին քաղաք: Մի քանի ամիս հետո դարձավ որդիների ուսերին «բեռ», մեկը մյուսի վրա գցեց թե՝ «ծեր կին պահելը հեշտ բան չէ», ու հանկարծ հայտնվեց այստեղ: Հարազատ գյուղին, տանը, այգուն հազար թելերով կապված Ամալյա մայրիկը երազում է տեսնում իր օջախը, ծաղկած խնձորենիները, վեր է թռչում քնից, տեսնելով սառն ու անծանոթ պատերը, կարոտախեղդ լաց է լինում: Լավ է, որ գոնե այս «օջախում» կարեկից, սրտացավ մարդիկ կան, բախտակիցները սփոփում են իրեն:

Հակոբ պապիկը նստել է բակում՝ աշնան դեղնած ծառի տակ: Հենվել է ձեռնափայտին, իսկ ձեռքերը նկատելիորեն դողում են: Նայում է քամու հարվածից այս ու այն կողմ թռչկոտող դեղնած-չորացած տերեւներին: Նայում է ու դառնությամբ մտածում, որ ինքն էլ իր գերդաստանի տոհմածառից է վայր ընկել ու աշնան սառը քամին հարվածում է մենության մեջ պարփակված իր կարոտ հոգուն: Կինը՝ Սաթենիկը, շուտ հեռացավ կյանքից: Ջահել էր, չամուսնացավ, մտածեց. «Խորթ մայրը կգա, որդիներին կնեղի», կնոջ պարտականությունը վերցրեց իր վրա, լվացք էր անում, ճաշ եփում, երկու հերթափոխով աշխատում գործարանում՝ փող վաստակում: Երկու որդիներին ուսման տվեց, մա՛րդ դարձրեց, բայց... ու թաշկինակը տանում է ցամաքած աչքերին...

Իսկ այս զառամյալ տատիկը անունը չի ասում, իրեն բաժին հասած թխվածքաբլիթի ու կոնֆետի տուփերն է դասավորում դարակում, արդեն վեց ամիս պահել է, որ թոռները գան՝ նվիրի: Չե՛ն գալիս, տատիկն էլ չգիտի, ո՞ւմ միջոցով հասցնի նրանց: Ուրիշների տված օգնությունը պահել է թոռների համար:

Դռան մոտ կանգնած պապիկը համեմատաբար առույգ է, ինքն է մոտենում, զրուցում, իր մասին ոչինչ չի պատմում, չի ուզում ծանոթներն իմանան, որ ինքն այստեղ է ապրում, բայց ուզում է, որ իր խոսքը հասնի սոցապ նախարարին. «Մեր թոշակը 3000 դրամ է, բայց այստեղ մեզ տալիս են 25 տոկոսը, այսինքն՝ 750 դրամ, ինքս ծխող եմ, օրական մեկ տուփ «Պրիմա» ասենք 10 օր ծխեցի, բա ամսվա մնացած օրերն ի՞նչ անեմ: Հիմա կասեք ծխելը առողջությանը վնաս է, չի թույլատրվում, բայց էդ թույնի կարիքը հաց ու ջրի նման եմ զգում, եթե չծխեմ՝ կմեռնեմ»:

Ծաղիկ Այոյանը Գեղարքունիքի մարզի Վաղաշեն գյուղից է եկել, զավակներ չունի, հայրական տանն էր ապրում եղբոր ընտանիքի հետ, հետո գերդաստանը մեծացավ, էլ իր կարիքը չզգացին, իսկ ինքը ուզում էր գյուղում մնալ, հող մշակեր, կով կթեր, դեռ ուժ ու կորով ուներ, եղբոր թոռներին կպահեր, կօրորեր, չուզեցին, բերեցին այստեղ, հիմա այս տարածքի հողն է մշակում, կաղամբ ու կանաչի ցանում:

Փառանձեմ մայրիկը ութսունին մոտ տարիք ունի, հայրենիքը Սիսական աշխարհն է, քանի դեռ ջահել էր, քաղաքային հիվանդանոցում էր աշխատում, հետո միակ որդուն՝ Մարտիկին մեծացնելիս, հույս էր փայփայում, որ որդին իրեն կպահի, բայց մայրը սխալվեց, որդին ավելի մեծ սեր ու նվիրվածություն տածեց խմիչքի հանդեպ, քան մոր...

Հմայիչ դիմագծերով գուլպա գործող տատիկը մանկավարժ է եղել, չի պատմում իր կրթած մատաղ սերնդի մասին, ոչ էլ մեծացրած որդու ու դստեր, միայն մի հին ավանդապատում է հիշում.

– Մեր տան մեծերն ասում էին, որ եթե տանը մեծ չէր լինում, գնում էին դրսից մի կոճղ բերում, դնում տան կենտրոնում՝ որպես տան ամրություն, տան հաջողություն...

Նրա խոսքը շարունակում է Ծաղիկ մայրիկը իր հող ու ջրին հասնուկ բարբառով.

– Մի տղա քոռի (կողովի) մեջ մորն կդնա, կտանա հանդ, կէգա ծառի տակ ու կուզա էս դառնա տուն, մերը գլուխը կհանա, կկանչա.

– Տղա ջան, էդա քոռը քու հեղն տար:

– Տանիմ, ի՞նչ էնիմ,–հարցնա տղան:

– Տա՛ր, որ էդա՛ քոռի մեջ քո՛ւ ժառանգն էլ քեզի բերա՝ քցա...

Այստեղ հանգրվան գտած բնակիչներից շատերն ունեն ժառանգներ, որոնք ապրում են Հայաստանում, արտասահմանում: Ապահով են ապրում նրանք, թե՞ անապահով, կարեւոր չէ, միայն կարեւոր է տեսնել նոր օջախում հաստատված ծերերի համատարած լռությունը, նրանց հոգու խռովքը, հոգնաշունչ ու կարոտախառն խոնավ աչքերը...

Մտորում են նրանք, իրենց ո՞ր մեղքի համար են մնացել հարազատ օջախի կրակից հեռու ու ապրում են կարոտով ու սպասումով:

Ծնողները իրենց տարած տանջանքների ու տառապանքների համար ժառանգներից փոխհատուցում չեն պահանջում, նրանք իրենց ողջ կյանքն ապրել են՝ լույս ու ջերմություն տալով զավակներին: Եվ կյանքի մայրամուտին կանգնած՝ վախենում ու տառապում են մի մտքից միայն, որ հոգին ավանդելուց հետո փակվեն իրենց կարոտող աչքերը, անվե՞րջ սպասումից՝ չմնան բա՛ց...

ԳՈՀԱՐ ԳԱՐՈՒՆ

ՈՒՂԵՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ռուսաստանի Աերոֆլոտը՝ միեւնույն «Ձախորդ Փանոսը»

Քսան տարի խուսափում էի Հայաստան այցելել Մոսկվայի վրայով: Սակայն վերջերս, Խորհրդային Միության փլուզումից հետո, լսելով, որ Աերոֆլոտը խիզախ քայլերի է դիմել եւ նոր ծառայություններ է մատուցում, գայթակղվեցի մի անգամ եւս օգտվել դրանից... բայց դարձյալ հուսախաբ եղա:

Հասնելով Ամստերդամ, ես պետք է Աերոֆլոտի ինքնաթիռով Մոսկվա թռչեի, իսկ այնուհետեւ՝ Հայաստան: Ամստերդամ հասա կես ժամ ուշացումով եւ ընդամենը մեկ ժամ ունեի Մոսկվայի թռիչքին հասնելու: Բայց ինքնաթիռը դեռ չէր ժամանել: Նախատեսված ծրագրով պետք է Մոսկվա հասնեի կեսօրից հետ՝ ժամը 17:45-ին, իսկ Երեւան թռչեի երեկոյան 21:25-ին: Այնպես որ, մտածեցի, անհանգստանալու կարիք չկա: Բայց...

Երբ ինքնաթիռը ժամանեց, նկատեցի, որ միեւնույն հին TU-154-ն էր ներկը թափված արտաքինով եւ թեւերի մի քանի կասկածելի «կարկատաններով»: Ներսում պատկերը նույնն էր. երկու զուգարաններ, որոնցից տհաճ հոտ էր գալիս ջուր չլինելու պատճառով, եւ դրանց արանքում մի պահարան, որի վրա ռուսերեն եւ անգլերեն գրված էր «թթվածին» եւ «ծխելն արգելված է»: Սակայն բաց պահարանի առաջ ուղեւորները ազատ ծխում էին: Նրանք ծխում էին նույնիսկ ինքնաթիռը վառելանյութ լցնելու ժամանակ:

Մեր ինքնաթիռը, որ Մոսկվա պետք է ժամաներ 17:45-ին, Բրյուսելից դուրս եկավ ժամը 18:30-ին: Թռիչքի տեւողությունը 2 ժամ 50 րոպե, բարեբախտաբար պահպանվեց: Իմ տեղը չկարողացա զբաղեցնել, քանի որ մեկ ուրիշ ուղեւոր էր նստած: Ճաշի եւ խմիչքի սպասարկումն արագ էր: Բայց չկարողացա օգտվել իմ բաժնից. խնամքով փաթաթված բուրումնավետ ծրարը բացելով՝ ես իմ բաժին տապակած մսի վրա հայտնաբերեցի... կենդանական մազ:

Ինքնաթիռը վայրէջք կատարեց մշուշի եւ հորդառատ անձրեւի պայմաններում: Եթե մյուս ինքնաթիռները փոխադրող ավտոբուսները մոտ էին վայրէջք կատարել, մերը բավական հեռու էր կանգ առել եւ ես ստիպված եղա իմ երկու ծանր պայուսակները անձրեւի տակ մի կերպ հասցնել մինչեւ ավտոբուսը, որն իր ճանապարհը դժվարությամբ հարթելով բեռնասայլակների եւ շարժվող ինքնաթիռների միջով, կանգ առավ ընդհանուր մուտքից մոտ 70 մետր հեռու: Ջուր կտրած մտա շենք: Մաքսատան աշխատողը «Ալմա Աթա, Ալմա Աթա» էր կրկնում: Մոտեցա հարցնելու, թե Երեւանի համար որ կողմ պետք է գնամ: Բայց կինը շարունակեց կրկնել «Ալմա Աթա» բառերը, ձեւացնելով, թե չի լսել իմ հարցը: Ապա նույն հարցը ուղղեցի երեք տարբեր աշխատողների, որոնք ինձ երեք տարբեր տեղեր ուղարկեցին: Երկու անգամ ծանր պայուսակներով աստիճանները մագլցելուց եւ իջնելուց հետո վերջապես գտա իմ ռուսախոս հայ ընկերոջը, որն ինձ էր սպասում: Այդ ընթացքում ես օդանավակայանում չտեսա մի օտարազգու, որն աշխատեր:

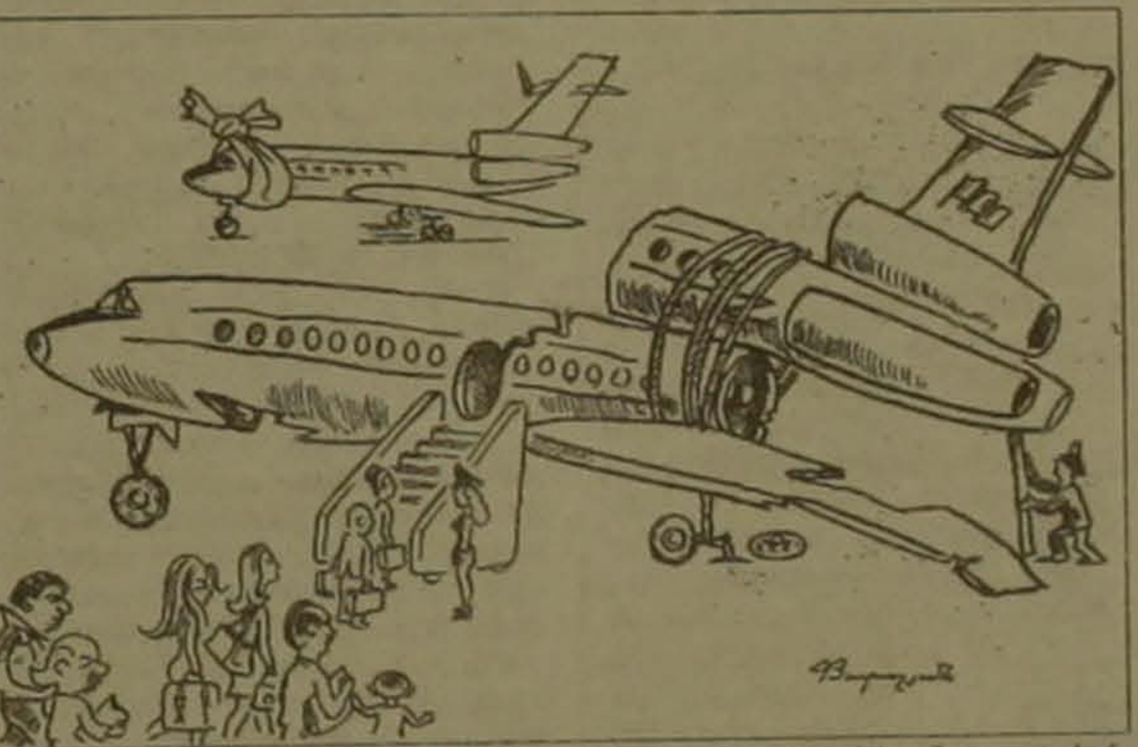

— Դուք ուշացաք եւ բաց թողեցիք ձեր ինքնաթիռը, — ասաց նա նախքան բարեւելը, — լրացրե՞լ եք մաքսային հայտարարությունների քարտը:

— Ոչ,— պատասխանեցի, — ես ընդամենը տարանցիկ ուղեւոր եմ Մոսկվայում եւ կարիք չունեմ քարտ լրացնելու:

— Դա օրենքով պահանջվում է, — պատասխանեց ընկերս:

Հաջորդ անախորժությունն էր, որ շաբաթ օրերը Աերոֆլոտը թռիչք չուներ Երեւան: Իսկ ես այդ օրը Երեւանում պետք է հանդիսության մասնակցեի: Աերոֆլոտի ամեն մի գրասենյակում մենք աշխատողներին տեսանք տարված իրենց նոր «խաղալիքներով»՝ բջջային հեռախոսներով եւ համակարգիչներով: Այդ համակարգիչները բոլորն էլ ծրագրավորված էին հայտնելու «կներեք, ոչնչով չենք կարող ձեզ օգնել»: Գրասենյակներից մեկում մի անգլուհի հեկեկում էր, իսկ մի եվրոպացի գործարար նյարդային կերպով անընդհատ ծխում: Աերոֆլոտը թռիչք չուներ այդ կնոջ գնացած ուղղությամբ: Մեկ ուրիշ մասնավոր ընկերություն թռիչք ուներ, սակայն Աերոֆլոտն իրավունք չուներ իր տոմսը փոխանցելու անհայտ մի ընկերության, որի անունը իրենց համակարգիչներում գրանցված չէր:

Մեզ մի գրասենյակից մյուսը ուղարկեցին: Ոչ մի տեղ դրական պատասխան չստացանք: Ստիպված եղանք գիշերել «Նովոտել» հյուրանոցում, որտեղ մի մահճակալանոց սենյակը 290 դոլար արժե օրական: Զույգ մահճակալովը՝ 301 դոլար, որը երեւի թե ռուս միջին քաղաքացու ամբողջ տարվա աշխատավարձը կկազմեր:

Երեւան-Մոսկվա թռիչքս նույնպես անակնկալներով լի էր: Երեւանում պարզվեց, որ Աերոֆլոտը Ամերիկայում մի քաղաք միայն գիտի՝ Լոս Անջելեսը: Եթե չար բախտի բերումով հանկարծ Դետրոյթի նման «խուլ ու անհայտ» վայրից լինեք, կորած եք: Ձեր պայուսակները ձեւակերպվում են մինչեւ Շերեմետեւո-1, որտեղից Շերեմետեւո-2 օդանավակայան «դրանց շալակելն ու մաքսատնից անցկացնելը «ձեր պարտականությունն է»: Տեղեկատու գրասենյակի աշխատողը Շերեմետեւո-2-ում ինձ վստահեցնում է, որ երկրորդ հարկում ես կգտնեմ բեռնասայլակներ եւ բեռնակիրներ:

— Բայց երկրորդ հարկ բարձրանալուց հետո ես արդեն դրանց կարիքը չեմ զգա, — փորձում եմ բացատրել նրան:

— Ներեցեք: Այլ կերպ չենք կարող ձեզ օգնել:

Բոլորովին հաճելի չէ առավոտյան ժամը 4:30-ին ծանր պայուսակները քարշ տալ երկրորդ հարկ: Շարժասանդուղքները դարձյալ չէին աշխատում:

Բարեբախտաբար մեր հետաձգված թռիչքը ժամանակին եղավ: Լուսամուտից նայելով ես երդվեցի առաջիկա 20 տարիների ընթացքում երբեք չօգտվել Աերոֆլոտի ծառայություններից, որովհետեւ համոզվեցի, որ Բրեժնեւի կոմունիստական բռնատիրության ՌՍՖՍՀ-ում եւ Ելցինի դեմոկրատական Ռուսաստանում Աերոֆլոտը միեւնույն «Ձախորդ Փանոսն» է:

ԵՐՎԱՆԴ ԱԶԱՏՅԱՆ

Գոտեմարտ որջում ահռելի վիշապի հետ

Կամերունի գբայա ցեղի որսորդներն Աֆրիկայում հռչակված են նրանով, որ զբաղվում են աշխարհի ամենամեծ վիշապների՝ պիթոնների որսով: Պիթոնները մինչեւ 10 մետր երկարությամբ եւ 100 կգ քաշով սողուններ են: Իր տասնյակ ձվերի շուրջը կծկված էգ պիթոնը որսորդների վրա առանձնակի կատաղությամբ է հարձակվում գիշերային ժամերին: Այդ հսկա վիշապները հեշտ ու հանգիստ կարող են խժռել մարդկանց: Անակոնդայից հետո սրանք աշխարհի ամենավտանգավոր սողուններն են: Կամերունի սակավամարդ Ադամաուա տափաստանի խորքերում գբայաները պիթոն են որսում չորային տարեշրջանում, երբ էգերը զուգավորվում են եւ ձվեր դնում մրջնակերների փորած որջերի խորքերում: Մինչեւ 100 մետր երկարության գետնանցքեր ունեցող որջի շրջակա թփուտներն այրելուց հետո որսորդները գտնում են դրա մուտքը եւ վառվող ջահը բռնած՝ սողոսկում գետնանցքերի մեջ՝ փնտրելով դրանց բնակչին:

Գբայաներն Աֆրիկայում պիթոնների որսով զբաղվող միակ ցեղն են: Որսի ժամանակ զոհեր հազվադեպ են լինում, բայց վտանգներն անպակաս են: Վիշապի որջ սողոսկելուց առաջ գբայա որսորդը իր ձեռքի եւ նախաբազկի վրա փաթաթում է այծքաղի մորթի, որի մեջ ավելի ուշ կատաղի օձը կխրի ժանիքները: Որջում մարդու եւ վիշապի մենամարտը սարսափելի է: Որսորդը վառվող ջահը դանդաղորեն մոտեցնում է սողունի գլխին, ապա նրա աչքերը փակելով՝ մյուս ձեռքով բռնում է վիշապի վիզը: Ուժեղ լույսից կուրացած վիշապը սովորաբար չի դիմադրում: Բայց եթե նա այնուամենայնիվ հարձակվում է, որսորդն առաջ է պարզում մորթապատ ձեռքը, որի մեջ սողունը մխրճում է իր թունավոր ժանիքները: Այդ վիճակում մարդը հետ-հետ սողալով՝ պիթոնին քարշ է տալիս մինչեւ ստորգետնյա լաբիրինթոսի մուտքը՝ մոտավորապես 50 մետր: Որջի բավիղներում որսորդին սպասում են նաեւ այլ վտանգներ: Գետնանցքերը փորած մրջնակերը, եթե դեռեւս այնտեղ է ապրում, կարող է մեկ ակնթարթում հողի տակ գնդանել կենդանի մարդուն:

Որջի մուտքի մոտ հասած որսորդի ընկերները նրան դուրս են քաշում ոտքերից բռնած, իսկ վիշապին պոչից բռնած: Դրսում հայտնված վիշապը վայրկենապես փաթաթվում է որսորդներից մեկի վզի եւ ամբողջ մարմնի շուրջը եւ կարող է սպանել նրան, եթե ընկերներն արագորեն սողունի պոչից չքաշեն: Ապա որսորդներից մեկը դաշույնի հարվածով կտրում է վիշապի կոկորդը:

Չնայած ներկայումս պիթոնների միսն ու կաշին անընդհատ թանկանում են, գբայա որսորդների թիվը զարմանալիորեն նվազում է: Ինչպես տեղեկացնում է «Պարի մաչ» հանդեսը, երիտասարդ գբայաների մեծ մասը հրաժարվում է ստորգետնյա որջեր սողոսկելուց եւ վիշապների հետ գոտեմարտելուց, քանզի այդ զբաղմունքը նրանք համարում են չափազանց վտանգավոր: Գբայաներն ավանդաբար մսի համար են պիթոններ որսացել: Այսօր ասպարեզում հայտնված որսագողերը նույն գործով զբաղվում են այդ սողունների կաշվի համար: Պիթոնների գոյությունը հեռանկարային առումով վտանգված չէ, բայց առեւտրային նպատակներով իրականացվող որսագողության հետեւանքով արդեն այսօր 6 մետրից ավելի երկարություն ունեցող նմուշների թիվը կտրուկ նվազել է:

Պ. Ք.

ԵԱՀԿ

Բոննի նոր մոտեցումը

ԶԼՄ-ների հարցով լիազոր-ներկայացուցիչ

1997 թ. դեկտեմբերի 18-19-ը Կոպենհագենում կայանալիք ԵԱՀԿ արտաքին գործերի նախարարների խորհրդի աշխատանքին հրավիրված է նաեւ Գերմանիայի Բունդեսթագի անդամ Ֆրայմուտ Դուվեն: Նրա թեկնածությունն առաջադրված է ԵԱՀԿ-ում զանգվածային լրատվության միջոցների հարցերի լիազոր-ներկայացուցչի նորաստեղծ պաշտոնում: Այս պաշտոնն ստեղծելու առաջարկությունը ԵԱՀԿ-ին անդամակցող պետություններին (1996-ի հոկտեմբերի 3-ին, Վիեննայում) ներկայացրել է դաշնային նախարար Կլաուս Քինկելը: Կոպենհագենում հավանություն ստանալու դեպքում Ֆրայմուտ Դուվեն արդեն 1998-ից կանցնի իր ուղղակի աշխատանքներին: Ուղղակի աշխատանքների ձեւակերպումը հետեւյալն է. «Զանգվածային լրատվության միջոցների հարցերով լիազոր-ներկայացուցիչը կհետեւի անդամ պետություններում մարդու իրավունքների եւ խոսքի ազատության պահպանման պայմաններին եւ կհոգա ազատ, անկախ եւ բազմակարծության մթնոլորտում գործող զանգվածային լրատվության միջոցների մասին»:

Ինչ խոսք, ձեւակերպումը ընդհանուր է եւ քիչ անորոշ: Անհամեմատ գործնական եւ անսքող է թվում այդ կապակցությամբ արված Կլաուս Քինկելի հայտարարությունը (06. 11. 1997 թ.). «Երեկ ԵԱՀԿ-ում զանգվածային լրատվության միջոցների հարցերով լիազոր-ներկայացուցչի հանձնագրի համաձայնումով եւս մեկ կարեւոր քայլ արվեց ԵԱՀԿ-ի ողջ տարածքում Վանկուվերից մինչեւ Վլադիվոստոկ, խոսքի եւ զանգվածային լրատվության միջոցների ազատությունը երաշխավորելու ուղղությամբ.

...Թերեւս, անկախ եւ պատասխանատու զանգվածային լրատվության միջոցների կարեւորությունը առավել ակնբախ է դառնում ընտրությունների շեմին: Ամենաթարմ ապացույցը Բոսնիայի օրինակն է:

Զանգվածային լրատվության միջոցների հարցերի լիազոր-ներկայացուցիչը ճգնաժամային իրավիճակներում արագ եւ առանց բյուրոկրատական ձեւականությունների կմիջամտի եւ քաղաքական լուծումներ կառաջարկի համապատասխան պետությանը: Շնորհված լիազորությունները նրան գործողությունների ազատության լայն հնարավորություններ են ընձեռում»:

Երեւի թե կարիք չկա մեկնաբանելու Գերմանիայի արտգործնախարարի խոսքը: Հիշեցնենք միայն Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության կառավարության հայտարարությունը «Լեռնային Ղարաբաղի նախագահական ընտրությունների կապակցությամբ»: Հիշեցումը պայմանավորված է դոկտոր Քինկելի խոսքի ողջ քաղաքականությամբ, հատկապես լիազոր-ներկայացուցչի լիազորությունների եւ ազատությունների վերաբերյալ (ասվածը միջամտելու եւ քաղաքական լուծումներ առաջարկելու մասին է):

«1997-ի սեպտեմբերի 1-ին Լեռնային Ղարաբաղում կայանալիք նախագահական ընտրություններն ազդեցություն չեն գործում այդ տարածքի կարգավիճակի վրա:

...Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետությունն իր ափսոսանքն է հայտնում Լեռնային Ղարաբաղում նախագահական ընտրությունների անցկացման առթիվ:

Ընտրությունների անցկացումը կարող է անբարենպաստ ազդեցություն գործել ԵԱՀԿ-ի Մինսկի խմբի շրջանակներում ընթացող բանակցային գործընթացի եւ խաղաղ կարգավորմանը հետամուտ համանախագահների ջանքերի վրա, որոնք լիովին պաշտպանում է Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության կառավարությունը»:

Հետաքրքիր է, երկու Գերմանիաների նոր ինքնորոշման եւ հաջորդող միացման գործընթացում պաշտոնական Բոննը ազգերի ինքնորոշման եւ ժողովուրդների ազատ ընտրության՝ այս երկու դրույթների առաջին ջատագովն էր: Այսօր պատկերը բեւեռապես այլ է, եւ նման հիմքը կասկածի է ենթարկում լիազոր-ներկայացուցչի առաքելության իմաստը:

ԱՐԻՍ ՂԱԶԻՆՅԱՆ

«Պանթեոն» բառը, որ հնում նշանակել է համադիցարան կամ աստվածների տաճար, այսօր էլ գրեթե նույն իմաստն ունի: Դա այն վայրն է, ուր ամփոփվում են սրբերի, թագավորների, նշանավոր զորավարների շարքը դասված մարդկանց աճյունները: Հին Հունաստանում ու Հռոմում եղել են մի շարք պանթեոններ: Յուրատեսակ պանթեոններ պետք է համարել նաեւ եգիպտական ու հնդկական բուրգերն ու տաճարները, ուր հուղարկավորվել են փարավոններն ու քուրմերը:

«Պանթեոն մեծաց»

Հայ գրողների եւ հասարակական գործիչների Հավլաբարի Պանթեոնի պատմության մասին է տեղեկացնում Թբիլիսիում հրատարակված հիշյալ խորագրով արժեքավոր աշխատությունը: Իսկ ժամանակը չէ՞, արդյոք, հոգալու, որ մի գիրք էլ մեզանում ստեղծվի Երեւանի Կոմիտասի անվան զբոսայգու Պանթեոնում հանգչող մեր մեծաց մեծերի մասին:

Հայաստանում եւս վաղնջական ժամանակներից եղել են դիցարաններ, որոնք օգտագործվել են նաեւ որպես նշանավոր մարդկանց աճյունների ամփոփման վայրեր: Դրանցից հայտնի են Արարատյան թագավորության Աշտիշատի ու Բագավանի տաճարները, Արշակունիների Անի-Կամախին ու Աղցը, իսկ Երվանդունիների դիցարանը եղել է Նեմրութ լեռան վրա: Էջմիածնի մայր տաճարն ու Մշո սուրբ Կարապետի վանքը եւս ունեցել են իրենց պանթեոնները, ուր ամփոփված են հայոց վեհափառ հայրապետներից շատերի ու սրբերի աճյունները: Հայտնի են նաեւ այլ պանթեոններ՝ բարձր սարերի կատարներին ու խորունկ ձորերի մեջ:

Դարեր շարունակ մեծանուն մարդկանց հուղարկավորության վայր է եղել նաեւ Թիֆլիսի Խոջիվանքի գերեզմանատունը, որի հիմնադրման եւ ապա նրա հիման վրա մեր դարի 30-ական թվականներին ստեղծված ներկայիս Թբիլիսիի հայ գրողների ու հասարակական գործիչների Հավլաբարի պանթեոնի պատմությանն է նվիրված վրացահայ գրողներ, արձակագիր Բենիկ Սեյրանյանի եւ բանաստեղծ Օֆրո Օֆրոյանի հեղինակած «Պանթեոն մեծաց» գիրքը, որը վերջերս է լույս տեսել Թբիլիսիում: Այն բացվում է «Սրբազան ուխտավայր» վերտառությամբ առաջաբանով, ուր հեղինակները ներկայացնում են Պանթեոնի ստեղծման մանրամասներն ու գրքի վրա իրենց կատարած աշխատանքը:

Թիֆլիսի Խոջիվանքի գերեզմանատունը հիմնադրել է Աշխարհբեկ Բեյբությանը, որը աշխատել է վրաց Ռոստոմ թագավորի պալատում: Հայտնի է, որ նա եղել է ժամանակի «ուսյալ ու կրթյալ այրերից» մեկը, իմացել է մի քանի լեզուներ, մեծ բարեխղճությամբ վարել է Ռոստոմ թագավորի պալատական դիվանը, որի շնորհիվ նրա կողմից արժանացել է «խոջայի» տիտղոսի, ապա նաեւ ստացել է իր տոհմային գերեզմանատունն ունենալու արտոնությունը: Այդ գերեզմանատանը «Խոջան» վանք է կառուցել, որը ժողովրդի կողմից կոչվել է «Խոջայի վանք» եւ այդպես էլ այն հետագայում դարձել է «Խոջիվանք»: Ժամանակի ընթացքում այնտեղ թաղվել են նաեւ այլ ննջեցյալներ, երեւելի մարդիկ:

1930-ական թվականներին մի սրբապիղծ կամայականությամբ սկսվում է քանդվել Խոջիվանքի հինավուրց գերեզմանատունը, որպեսզի նրա տեղում այսպես կոչված «Բարեկամության զբոսայգի» գցվի: Ավերվում ու ոչնչացվում են հազարավոր մեծարժեք շիրմաքարեր ու պատմական հուշարձաններ, պղծվում մեծանուն մարդկանց շիրիմներ: Այնտեղ հանգչող հազարից ավելի հայ մտավորականների աճյուններից կարողանում են փրկել ընդամենը 29-ը: Սակայն պետք է ասել, որ այն ծանր զարհուրելի տարիներին այդքանն անելն էլ մի մեծ սխրանք էր, որը իրականացրել է վաստակաշատ գեղանկարիչ Գիգո Շարբաբչյանը (1884-1942): Նա իր կյանքը վտանգի ենթարկելով, իր նման մի քանի նվիրյալների օժանդակությամբ ու օգնությամբ, բազում չարչարանքների գնով կարողացել է հիմնադրել այդ Պանթեոնը: Գ. Շարբաբչյանը եղել է հայ մշակույթի մեծ նվիրյալներից: Նա ժամանակին ավարտելով Փարիզի Ժուլիան ակադեմիան, 1910-ին վերադարձել է իր ծննդավայր Թիֆլիս եւ անմնացորդ նվիրվել հայ արվեստի զարգացման գործին: Վրաստանի կառավարությունը նրան շնորհել է արվեստի վաստակավոր գործչի պատվավոր կոչում:

Հավլաբարի Պանթեոնը հիմնադրվել է հին գերեզմանատան մի մասում, որի կենտրոնում վեր է խոյանում հանճարեղ վիպասան Րաֆֆու հուշասյունը, նախագծի հեղինակն է մեծատաղանդ գեղանկարիչ Գեւորգ Բաշինջաղյանը: Այդ հուշակոթողի աջ եւ ձախ կողմերում «Մեծ թիֆլիսեցու» Գաբրիել Սունդուկյանի եւ հանճարեղ լոռեցու՝ Հովհաննես Թումանյանի սեւ մարմարինից պատրաստված խոշոր տապանաքարերն են: Րաֆֆու շիրմաքարի պատվանդանին փորագրված են մեծ գրողի բողոքի ցասումնալից տողերն ընդ Աստծո, որոնք առնված են նրա «Ձայն տուր, ո՜վ ծովակ» նշանավոր բանաստեղծությունից:

Պանթեոնը արեւելքից եզերող բարձր հուշապատի վրա հայերեն ու վրացերեն փորագրված են հայ եւ վրաց ժողովուրդների երկու մեծ զավակների՝ Ակակի Ծերեթելու եւ Հովհ. Թումանյանի հայտնի քառատողերը:

Պետք է ասել, որ Րաֆֆու, Սունդուկյանի եւ Թումանյանի շիրիմները մնացել են իրենց տեղերում այնպես, ինչպես եղել են: Հին գերեզմանատան տարբեր մասերից հանվել ու այստեղ են բերվել 26 անվանի մտավորականների մասունքները եւ հուղարկավորվել այդ երեք շիրիմների շուրջը:

Հիմնադրման շրջանում Թբիլիսիի քաղաքային իշխանությունները Պանթեոնը հայտարարել են փակ: Իսկ հետագայում հենց իրենք էլ թույլատրել են այնտեղ թաղելու նաեւ Վրաստանի եւ Հայաստանի ժողովրդական բանաստեղծ Հակոբ Հակոբյանի, ՎԽՍՀ ժողովրդական արտիստներ Գեւորգ Փիրումյանի եւ Արտեմ Լուսինյանի եւ ապա վերջերս նաեւ Վրաստանի արվեստի վաստակավոր գործիչ, գրող, թարգմանիչ ու թատերագետ Սուրեն Ավչյանի աճյունները:

Եվ այդպես, այսօր Հավլաբարի հայ գրողների ու հասարակական գործիչների Պանթեոնում հանգչում են մեր «Մեծաց մեծերի» 33 աճյուններ: Սկզբնական շրջանում Պանթեոնը ձեւավորված չի եղել: Այն պատշաճ տեսքի է բերվել ավելի ուշ՝ 1950-ականների վերջերին, մանկագիր Հակոբ Աղաբաբի որդու՝ դարձյալ մանկագիր, ճարտարապետության դոկտոր, պրոֆ. Ռուբեն Աղաբաբյանի (Աղաբաբի) նախագծով: Պանթեոնի պաշտոնական բացումը տեղի է ունեցել 1961 թվականին: Եվ արդեն երեք ու կես տասնամյակից ավելի է, ինչ այն դարձել է ոչ միայն հայ ու վրացի, այլեւ այլազգի հասարակայնության, արտասահմանյան զբոսաշրջիկների, մեծանուն հյուրերի սրբազան ուխտատեղի:

Սակայն, պետք է խոստովանել, որ Պանթեոն այցելողներից շատ շատերը չգիտեն այնտեղ հանգչող բոլոր երախտավորների մասին: Բ. Սեյրանյանի եւ Օ. Օֆրոյանի ներկա գիրքը համառոտ կերպով ներկայացնում է այնտեղ ամփոփված բոլոր մեծերի կենսագրություններն ու նրանց գրական-հասարակական գործունեությունը: Երեսուներեք հոգի են նրանք, որոնցից յոթի անուններն արդեն հիշատակեցինք: Այստեղ են հանգչում նաեւ Ղազարոս Աղայանի, Պերճ Պռոշյանի, Մուրացանի, Ալեքսանդր Ծատուրյանի, Ծերենցի, Ջիվանու, Նար-Դոսի, Գեւորգ Ախվերդյանի ու Գրիգոր Արծրունու, մեծանուն գեղանկարիչներ Միրզա Հովնաթանյանի, Ստեփանոս Ներսիսյանի, Հարություն Շամշինյանի, Վանո Խոջաբեկյանի, դերասաններ Ամիրա Մանդինյանի, Օլգա Մայսուրյանի, Արամ Վրույրի, երգահաններ Մակար Եկմալյանի, Գենարիոս Ղորղանյանի, Սաշա Օզանեզաշվիլու (Ալ. Հովհաննիսյան), պատմաբան Ալեքսանդր Երիցյանի, Աշուղ Հազիրի եւ այլոց աճյունները:

Գրքում, առանձին էջերով, տեքստերին համադիր, զետեղված են Պանթեոնում հանգչող բոլոր մեծերի լուսանկարները՝ ծննդյան ու մահվան թվականների նշումով: Կան նաեւ հին Խոջիվանքի գերեզմանատան առանձին տեսարաններ պատկերող արժեքավոր լուսանկարներ, խմբանկարներ ու գծանկարներ, նոր պանթեոնի պլան-նախագիծը, որոնք մեծապես հարստացնում են գրքի բովանդակությունը: Գիրքն ունի նաեւ ռուսերեն ու վրացերեն համառոտ ամփոփումներ, որոնք հնարավորություն են տալիս օտարալեզու ընթերցողներին հակիրճ, բայց եւ ամբողջական պատկերացումներ կազմելու Թբիլիսիի հայոց Պանթեոնի մասին:

Վերջում ուզում ենք ավելացնել, որ Թբիլիսիի վրաց գրողների ու հասարակական գործիչների Մթածմինդայի ու Դիդուբեի հանրահայտ պանթեոնների մասին տարբեր տարիների տպագրվել են մի քանի գրքեր: Վերջերս վրացերեն, անգլերեն եւ ռուսերեն լույս տեսավ Սամիա Չողոլաշվիլու «Մթածմինդա» մեծածավալ գիրքը (Թբիլիսի, 1991, 272 էջ): 1957-ին ռուսերեն տպագրվել է նաեւ Ի. Ենիկոլոպովի «Դիդուբեի պանթեոնը» գիրքը (244 էջ): Այժմ էլ ահա ներկա գիրքը Հավլաբարի հայոց մեծաց Պանթեոնի մասին:

Արդյոք ժամանակը չէ՞ մտածելու, որ մի գիրք էլ մենք ստեղծենք Երեւանի Կոմիտասի անվան զբոսայգու Պանթեոնում հանգչող մեր մեծաց մեծերի մասին:

ՎԱՀԱՆ ՄԱՂԱԼՅԱՆ
Բանասիրական գիտությունների թեկնածու

ՓՈԽԱՌՆՉՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հայկական դպրոցները Ֆրանսիայում

Այս տարի դրական առաջընթաց է նկատվում Ֆրանսիայի համայնքի ուսումնական համակարգում: Արդեն կարծես թե մոռացության է մատնվել 1990 թ. Սեւրի Սամուել-Մուրադ վարժարանի փակումը: 1989-ից գործող Պարսամյան (Նիցա), Մարգարյան-Փափազյան (Լիոն), Թարգմանչաց (Իսի լե Մուլինո) վարժարաններն այս տարվա ցուցանիշներով վկայում են համակարգի կենսունակությունը:

Դպրոցների տնօրենությունը աշխատում է ուսուցման պայմանները հասցնել ամենաառաջատար դպրոցների մակարդակին: Համազգայինում (Մարսել) եւ Դպրոցասերում (Ռենսի) բացվել են ֆիզիկաքիմիական, ինֆորմացիայի լաբորատորիաներ, օտար լեզվի ուսուցման կաբինետներ:

Աշակերտների թվին զուգահեռ մեծանում է նաեւ ուսուցչական կազմը: Այսպես ստեղծվել է հետեւյալ պատկերը. Պարսամյան վարժարան՝ 45 աշակերտ, 4 ուսուցիչ, Համազգային՝ 206 աշակերտ, 42 ուսուցիչ, Մարգարյան-Փափազյան՝ 104 աշակերտ, 7 ուսուցիչ, Սբ. Մեսրոպ (Ալֆորվիլ)՝ 180 աշակերտ, 10 ուսուցիչ, Թարգմանչաց՝ 27 աշակերտ, 3 ուսուցիչ, Դպրոցասեր՝ 204 աշակերտ, 22 ուսուցիչ:

Բնականաբար, բոլոր տեսակի նորացումներն ավելացնում են դպրոցի ծախսերը: Որոշակի թեթեւացում է մտցնում պայմանագրային դասարանների համակարգը, այսինքն ֆրանսերեն դասավանդող բոլոր ուսուցիչներին վճարում է ֆրանսիական պետությունը: Սակայն ծախսերի զգալի մասը մնում է ծնողների եւ համայնքի ուսերին: Ըստ ՀԴԿԿ-ի (հայկական դպրոցների կառավարման կազմակերպություն) նախագահ Իվ Ռուսելի մի երեխայի վրա կատարված տարեկան միջին ծախսը հասնում է 14000 ֆրանկի, որից 8,5 տոկոսը վճարում են Քյուլուկյան եւ Գյուլբենկյան ֆոնդերը, 34 տոկոսը՝ ծնողները եւ 35 տոկոսը փակվում է նվիրատվություններով: Վերջերս Լյուսի Պարսամյանը հանդես եկավ Ֆրանսիայի հայ համայնքում իր [illegible] չունեցող նախաձեռնությամբ՝ հիմնելով Պարսամյան ֆոնդը նույնանուն դպրոցի գործունեությունը ապահովելու համար: Համեմատաբար ծանր վիճակում են գտնվում Սբ. Մեսրոպ եւ Թարգմանչաց դպրոցները, քանի որ ոչ մի պայմանագիր չունեն պետության հետ, թեպետեւ դիմել են այդ

խնդրանքով:

Պայմանագրային համակարգը ըստ էության երկսայր սուր է: Դրամական օժանդակության հետ այն ֆրանսիական պետությանը իրավունք է տալիս իր նորմերը պարտադրել դպրոցին, որի հետեւանքով խախտվում է առարկաների չափավոր վերաբաշխումը ի վնաս հայոց լեզվի: Տարրական դպրոցի, քոլեջի եւ լիցեյի համար հիմնական լեզուն ֆրանսերենն է. այդ պահանջում է ազգային կրթության համակարգը: Հայոց լեզվի դասընթացները շաբաթական 4-6 ժամ են գրավում: Պետք է ասել, որ Մարսելի եւ Լիոնի դպրոցները մեծ մասամբ ընդգրկում են ֆրանսահայ ընտանիքների երեխաներին, մինչդեռ մյուսներում մեծամասնություն են կազմում Միջին Արեւելքից, մասնավորապես Թուրքիայից եկած ընտանիքների երեխաները, որոնք շատ անգամ քրդախոս են: Հետեւապես դպրոցը կրկնակի դեր է կատարում՝ երեխային սովորեցնելով միաժամանակ ֆրանսերեն եւ հայերեն, ինտեգրացնելով ֆրանսիական հասարակության մեջ:

«ՖՐԱՆՍ-ԱՐՄԵՆԻ»
Պատրաստեց Ի. Շ.

Գերմանական մշակույթի կենտրոն՝ հայ մանուկներին

Երեւանի Վ. Բրյուսովի անվան օտար լեզուների պետական ինստիտուտին կից, Տեր-Գաբրիելյան 42 հասցեում ծվարել է մարդասիրությամբ, գթությամբ եւ հեքիաթային աշխարհով ծարված հայ-գերմանական «Տաղան մանկական կենտրոնը»: Այստեղ 7-14 տարեկան հայ մանուկները գերմաներեն են սովորում եւ ծանոթանում գերմանական մշակույթին: Մանկական կենտրոն են հաճախում թվով 120 մանուկներ: «Տաղան մանկական կենտրոնին» գերմանական գրականությամբ, գրենական պիտույքներով, հետաքրքիր խաղերով, խաղալիքներով, վիտամիններով եւ ձմռանը տաք պայմաններով օգնում է Գերմանիայի «Հեսսենյան հասարակությունն արեւելյան հարաբերությունների համար» ընկերությունը:

Կենտրոնի աշխատակազմը, որը հասարակական կարգով է աշխատում, հայ մանուկներին ոչ միայն սովորեցնում է գերմաներեն, այլ նաեւ նրանց դաստիարակում է լինել մարդասեր, գթասիրտ, ազնիվ եւ հայրենասեր: Մանկական կենտրոնի երեխաները կազմակերպում են ցուցահանդեսներ իրենց հոգու երազանքներից եւ ցանկություններից արտացոլք գտած նկարներով, այցելում են թանգարաններ, տեսարժան վայրեր, գերմաներեն բեմադրում են հեքիաթներ, լեգենդներ:

Նոյեմբերի 15-ին, «Տաղան մանկական կենտրոնում» տոնվեց Սուրբ Մարտինի տոնը: Ըստ լեգենդի Սանկտ Մարտինը իր ամբողջ ունեցվածքը բաժանում է աղքատներին, չքավորներին եւ այլեւս ոչինչ չունենալով՝ ցուրտ ձմռանը իր վերարկուն կիսում է մի աղքատ մարդու հետ, որը օգնություն էր հայցում: 1600 տարի առաջ նոյեմբերի 11-ը (հավանաբար նրա հուղարկավորության օրը) դառնում է Սուրբ Մարտինի գաղափարների օրը եւ մինչ օրս այն տոնվում է: Մանուկները Գերմանիայում իրենց պատրաստած վառվող լապտերներով շքերթ են անցկացնում: Եվ այս գեղեցիկ տոնի առթիվ հայ մանուկները բեմադրեցին «Սուրբ Մարտինի մասին լեգենդը», պատրաստեցին գեղեցիկ լապտերներ եւ վառեցին փոքրիկ կրակներ Սուրբ Մարտինի հիշատակին: Այսպիսի հետաքրքիր կյանքով է ապրում «Տաղան մանկական կենտրոնը»:

ՍԱՐԳԻՍ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Ֆրանսիա-«Հայաստան» ամսագիրը տոնում է իր 50-ամյակը

Ֆրանսիայի ՀՅ Դաշնակցության «Նոր սերունդ» երիտասարդական շարժման պաշտոնաթերթ «Հայաստանը» տոնում է իր 50-ամյակը: 1939 թ. լույս տեսան «Հայաստանի» առաջին համարները Շավարշ Միսակյանի նախաձեռնությամբ: Այնուհետեւ երկրորդ համաշխարհային պատերազմի տարիներին թերթը փակվեց: 1977 թ., Նոր սերունդ շարժման ստեղծումից երկու տարի անց, ամսագիրը սկսեց կանոնավոր լույս տեսնել: Սկզբնական շրջանում ամսագիրը լուսաբանում էր շարժման ներքին կյանքը եւ քիչ էր անդրադառնում համայնքային խնդիրներին: 1960 թ.-ից «Հայաստանը» սկսում է քաղաքական բնույթ ստանալ, իսկ 70-ականներին պահանջատիրական շարժման սկզբնավորման հետ դառնում է հայկական հարցի պաշտպանության ամբիոններից մեկը:

Հունվարից սկսած ամսագիրը նոր ձեւով է ներկայանում ընթերցողին. ավելացվել են էջերը, խորագրերը: Ի դեպ, խմբագրակազմը բաղկացած է բացառապես երիտասարդներից: Նրանցից շատերի համար սա փորձադաշտ է մեծ թերթերում լրագրողական աշխատանքի անցնելուց առաջ:

Ի. Շ.

ՖՈՒՏԲՈԼ

«Ֆրանսիա-98». ֆուտբոլային տոնը գնալով բուռն է դառնում

Երբ 1992-ի հուլիսի 2-ին ՖԻՖԱ-ն ֆուտբոլի աշխարհի գավաթի 16-րդ խաղերի անցկացումը հանձնարարեց Ֆրանսիային, երջանիկ ընտրյալները ծննդամուխ եղան հսկայածավալ աշխատանքի՝ ըստ արժանվույն անցկացնելու այն իրադարձությունը, որի հնարավորությունը Ֆրանսիան ունեցել էր մեկ էլ 60 տարի առաջ՝ 1938-ին: 98-ի հունիսի 10-հուլիսի 12-ը Ֆրանսիայում տեղի ունենալիք աշխարհի առաջնությունը կլինի պատմության մեջ անցկացվածներից խոշորագույնը, որը, մրցությունից զատ, կազմակերպիչները մտադիր են վերածել տոնի բոլոր մասնակիցների ու հանդիսատեսների համար: Խաղերին կմասնակցեն 172 ազգային հավաքականներից 32-ը, կանցկացվի 64 խաղ: Իրադարձությունը կլուսաբանեն ԶԼՄ-ների 10 հազար աշխատակիցներ: «Ֆրանսիա-98» կոչված կազմկոմիտեում այսօր ներգրավված են 273 աշխատակիցներ: Ֆրանսիական ֆուտբոլի ասոցիացիայի պատվավոր նախագահն է 74-ամյա Ֆեռնան Սաստրը, համանախագահը՝ 42-ամյա Միշել Պլատինին: Կոմիտեին է հանձնարարված ՖԻՖԱ-ի պահանջներին եւ Ֆրանսիայի հետ ստորագրած ֆինանսական արձանագրությանը համապատասխան գավաթի խաղերի նախապատրաստ[illegible] 64 խաղերը տեղի կունենան 10 քաղաքներում. Բորդո, Լենս, Լիոն, Մարսել, Մոնպելյե, Նանտ, Փարիզ, Սեն Էթիեն, Թուլուզ, Սեն Դենի: Վերջինիս նորակառույց մարզադաշտում 80 հազար հանդիսատես մասնակից կդառնա մրցաշարի բացման եւ փակման արարողությանը: Ողջ Ֆրանսիան «ռազմական պատրաստվածության» վիճակում է: 1996-ի հուլիսից բոլոր քաղաքներում հիմնադրվեցին «տեղական տնօրինություններ», որոնք միջանկյալ օղակ են քաղաքի եւ ֆրանսիական կազմկոմիտեի միջեւ:

Բորդոյում՝ գինու հանրահռչակ մայրաքաղաքում, կանցկացվեն 1/8 եզրափակչի երկու խաղերը: Այստեղ է գտնվում պատմամշակութային հուշարձանների թվին դասվող Լեսկուր այգու մարզադաշտը՝ Արտ դեկո ոճով, 35 հազար տեղով, որոնցից 15 հազարը՝ ծածկի տակ: Դրանից զատ, այստեղ հիմնադրվելու է «Բարի գալուստ, այս աշխարհ» գյուղակը, ուր ցուցափեղկերում կներկայանան խոհարարական արվեստի վարպետների գործերը, տնայնագործական արհեստները եւ մշակութային նշանակության իրերը:

10 քաղաքների շարքում ամենափոքր Լենս քաղաքում է գտնվում 41200 տեղանոց Ֆելիքս-Բոլլաեր մարզադաշտը, որի տեղերը գերազանցում են քաղաքի 35 280 բնակիչների թիվը: Քաղաքը խորհրդանշում է Նոր-Պա-դե-Կալե տարածքի ֆուտբոլային կիրքը:

Լիոնը փորձության բովով է անցել դեռ 97-ի հունիսին՝ Ֆրանսիայի մրցաշարի շրջանակներում ընդունելով Ֆրանսիայի եւ Բրազիլիայի, ինչպես եւ Իտալիայի ու Բրազիլիայի միջեւ խաղերը: 44 հազար տեղանոց մարզադաշտում կանցկացվեն գավաթի քառորդ եզրափակչի խաղերը, իսկ ֆրանսիական ֆուտբոլի խորհրդանիշը համարվող Մարսելի 60 հազար տեղանոց մարզադաշտում, որ վերջերս արդիականացվել է, կընթանան կիսաեզրափակչի 7 խաղերը:

Միջերկրական ծովի քաղաքներից եւս մեկում՝ Մոնպելյեում, որի 35 հազար տեղանոց Մոսսոն մարզադաշտում կընթանան 6 խաղեր, Ֆրանսիա-98-ի խորհրդանիշ Ֆուտիքս աքաղաղն արդեն ազդարարում է մինչեւ նվիրական օրը մնացած ժամերը: Նանտի 40 հազար տեղանոց մարզադաշտում, որ կառուցվել էր 1984-ին Եվրոպայի առաջնության առիթով եւ այժմ բարենորոգվում է, կանցկացվի 6 խաղ, այդ թվում քառորդ եզրափակչի խաղերից մեկը:

[illegible] գավաթի խաղերի հիմնական ցուցափեղկը: Արդեն լեգենդ դարձած Պարկ դը Պրենսը, ուր անցկացվել են այնպիսի խոշորագույն մրցումներ, ինչպես, օրինակ, Հինգ ազգությունների ռեգբիի մրցությունը, 49 հազար հանդիսատեսի հնարավորություն կտա հետեւելու խաղերին: Փարիզ կժամանեն 20 մլն զբոսաշրջիկներ: Իսկ Սեն Դենիի մարզադաշտը սկզբի ու ավարտի արարողություններից բացի կդառնա 8 խաղերի եւ, անշուշտ, եզրափակիչ խաղի անցկացման վայրը:

98-ի մայիսին պատրաստ կլինի Սենտ Էթիեն քաղաքի 36 հազար տեղանոց Ժեֆրուա-Գիշար մարզադաշտը, որ շատ ուրախալի է այս քաղաքի թիմի նախկին անդամ Միշել Պլատինիի համար: Իսկ Թուլուզի մարզադաշտը տեղավորում է 37500 հանդիսատեսի: Բնականաբար այս 10 քաղաքներն ունեն երկաթգծային (հիմնականում՝ ճեպընթաց) եւ օդային հրաշալի հաղորդակցություն, որը պատրաստ է սպասարկել զբոսաշրջիկների զանգվածային հոսքը:

Աշխարհի առաջնությանը նախապատրաստվելը ֆինանսական դժվարին գործողություն է, հատկապես որ 98-ի խաղերի համար պետական վարկեր կամ լրավճարներ չկան: Մրցումների բյուջեն, որ կազմում է 1968 մլն ֆրանկ, չհաշված մարզադաշտերի կառուցմանն ուղղված 358 մլն դոլարը, ստեղծվում է հիմնականում առեւտրային գործակիցների եւ տոմսերի վաճառքի հաշվին: Ֆինանսական աջակցություն են հաստատել 12 ազգային եւ միջազգային ձեռնարկություններ, այդ թվում Կրեդի-Ագրիկոլ, Փոստ, Կոկա-Կոլա, Նայք, Ֆրանստելեկոմ եւ այլ ֆիրմաներ:

Մոտ 2,5 մլն տոմս է արդեն իրացվել Պասս Ֆրանսիա-98 գործողության շնորհիվ, որը թույլ է տալիս 1 անգամով ներկա լինել առաջին փուլի բոլոր խաղերին եւ 1/8 եզրափակչի մեկ խաղի: Կախված 5-6 խաղերի անցկացման վայրից այն արժե 725-2250 ֆրանկ, այսինքն 132-409 դոլար: 97-ի սեպտեմբերից սկսվել է 9 խաղերի համար 300 հազար տոմսերի վաճառքը (բացում, քառորդ եզրափակիչ, կիսաեզրափակիչ, 3-4-րդ տեղերի խաղարկություն, եզրափակիչ): Մյուս խաղերի տոմսերը կվաճառվեն 98-ի մարտից: Ի դեպ, Ինտերնետի միջոցով հնարավոր է կապվել խաղերի կազմկոմիտեի հետ (WWW. france 98. com):

Անմասն չեն մնա նաեւ արտասահմանյան երկրները: Նրանց ՖԻՖԱ-ի եւ ֆուտբոլի ազգային ֆեդերացիայի միջնորդությամբ 98-ի [illegible] մոտ 700 հազար տեղ: Համանախագահներ Մ. Պլատինին եւ Ֆ. Սաստրը, հետեւելով իրենց «զգացմունքներ, համակրանք եւ բաժին» կարգախոսին, 1100 տեղ են հատկացրել շարժումների սահմանափակ հնարավորություն ունեցողներին:

Պետության եւ կազմկոմիտեի ծրագրած անվտանգության համակարգը ներառում է տեսահսկողություն յուրաքանչյուր մարզադաշտում, ինչպես նաեւ անվտանգության մեկ գործակալ 100 հանդիսատեսի համար:

Իսկ զանգվածային լրատվության միջազգային կենտրոնում տեղավորվելու են հեռուստատեսային եւ ռադիոընկերություններին, մամուլին եւ լուսանկարիչներին առաջարկվող բոլոր ծառայությունները: Այս խնդրի պատասխանատվությունը դրված է խաղերի հեռահաղորդակցման պաշտոնական օպերատոր Ֆրանստելեկոմի վրա:

Ֆրանսիան պատրաստվում է քեֆի:

ԸՍՏ LABEL FRANCE-Ի

ԾԱՆՐԱՄԱՐՏ

Կմասնակցեն աշխարհի առաջնությանը

Դեկտեմբերի 5-ին Թաիլանդում կմեկնարկի ծանրամարտի աշխարհի հերթական առաջնությունը: Ինչպես հայտնեցին ՀՀ սպորտվարչության լրատվական ծառայությունից, մարզական այդ կարեւոր ստուգատեսին կմասնակցեն նաեւ Հայաստանի չորս ներկայացուցիչներ՝ գյումրեցի մարզիկներ Հովհաննես Բարսեղյանը, Խաչատուր Քյաթիպաղյանը (երկուսն էլ հանդես կգան 76 կգ քաշայինների մրցապայքարում), Աղվան Գրիգորյանը (108 կգ) եւ բանակային ծանրամարտիկ Սոս Խաչատրյանը (108 կգ-ից բարձր): Չորս մարզիկներն էլ միջազգային կարգի սպորտի վարպետներ են: Հավաքականի գլխավոր մարզիչն է հանրապետության վաստակավոր մարզիչ Վահան Բիլախչյանը: Աշխարհի առաջնությանը նախապատրաստվելու նպատակով նրանք մեկնել են Մերձմոսկովյան Բաղաշիխա քաղաք եւ այնտեղ կանցկացնեն իրենց ուսումնամարզական հավաքը:

Աշխարհի առաջնության օրերին նաեւ իր աշխատանքները կանցկացնի նաեւ ծանրամարտի միջազգային ֆեդերացիայի կոնգրեսը: Նրա աշխատանքներին կմասնակցեն ՀՀ սպորտվարչության ծանրամարտի գլխավոր մասնագետ Փաշիկ Ալավերդյանը եւ հանրապետական ֆեդերացիայի նախագահ Օգսեն Միրզոյանը:

ՀՈԿԵՅ

Հրաժարվում են...

Երեք ամսից էլ պակաս ժամանակ է մնացել ձմեռային օլիմպիական խաղերին, որոնք կանցկացվեն Ճապոնիայի Նագանո քաղաքում: Նախապատրաստական շրջանը վճռական փուլ է թեւակոխել, ճշգրտվում են տարբեր մարզաձեւերի թիմերի կազմերը:

Իրենց հավաքականի կազմը որոշելիս մեծ դժվարությունների հանդիպեցին Ռուսաստանի հոկեյի ղեկավարները: Ֆեդերացիայի նախագահ Ալեքսանդր Ստեբլինը եւ հավաքականի գլխավոր մարզիչ Վլադիմիր Յուրզինովը մեկնեցին ԱՄՆ եւ Կանադա՝ այդ երկրների պրոֆեսիոնալ ակումբներում խաղացող իրենց հոկեյիստներին հանդիպելու: Հավաքականի թեկնածուների մեծ մասը համաձայն է խաղալու Ռուսաստանի կազմում, իսկ մի քանիսը... Թիմի կազմում խաղալուց հրաժարվեցին այնպիսի հայտնի հոկեյիստներ, ինչպիսիք են Ալեքսանդր Մոգիլնին, Իգոր Լարիոնովը, Վյաչեսլավ Կոզլովը, Սերգեյ Զուբովը, Վլադիմիր Մալախովը: Իսկ դարպասապահ Նիկոլայ Խաբիբուլինը պարզապես հրաժարվեց որեւէ մեկի հետ հանդիպելուց:

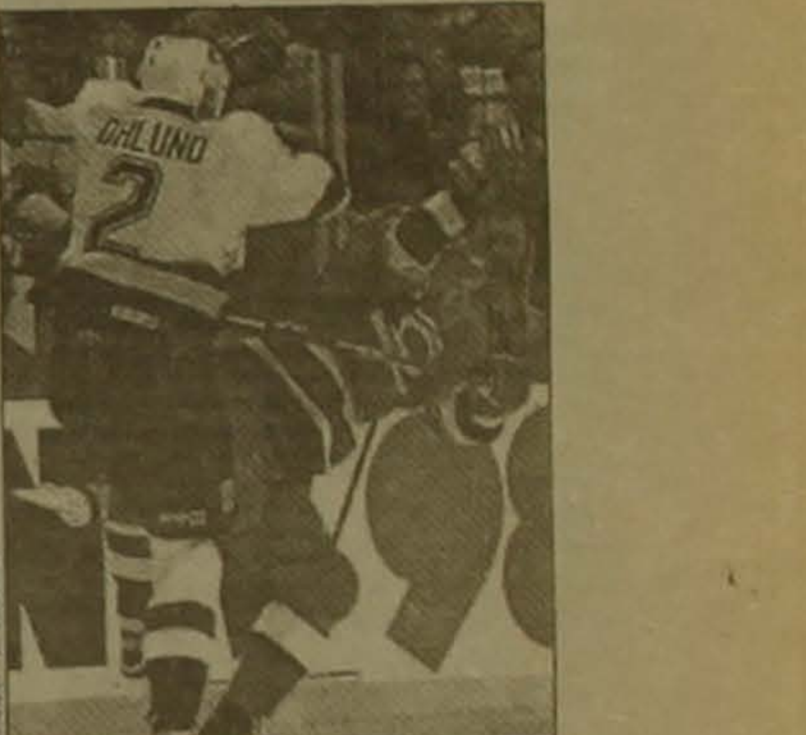

Այդուհանդերձ, հավաքականի ղեկավարներն անվանել են նախատեսված 23 հոկեյիստներից 19-ի անունները: Նրանք բոլորն էլ ճանաչված մարզիկներ են, Հոկեյի ազգային միության (NHL) խաղացողներ: Իսկ վերջնական ցուցակը Հոկեյի միջազգային ֆեդերացիա պետք է ուղարկվի մինչեւ դեկտեմբերի 1-ը:

Նյու Յորքում շարունակվում է թենիսի աշխարհի կանանց առաջնությունը: Հաջող է խաղում շվեյցարուհի Մարտինա Հինգիսը:

ADANA COMMERCIAL BANK

- Ընդամենը 1%-ով կատարում ենք փոխանցումներ Մոսկվայից, Սանկտ-Պետերբուրգից, Ա.Մ.Ն.-ից, Կանադայից, Գերմանիայից, Ֆրանսիայից, Ավստրիայից, Լեհաստանից և աշխարհի այլ երկրներից 1 օրվա ընթացքում անհատ և իրավաբանական անձանց համար:
- Սպասարկում ենք VISA, MasterCard/EuroCard, Diners Club, JCB.
- Ամենաշահավետ պայմաններով տարածում ենք MasterCard/EuroCard.
- Ընդունում ենք ավանդներ հետևյալ տոկոսադրույքներով՝

Ժամ. / Տար.	1 ամիս	2 ամիս	3 ամիս	6 ամիս	9 ամիս	12 ամիս
USD DEM FRF	1,5%	3,0%	6,0%	12,0%	18,0%	24,0%
AMD RUR	2,0%	4,0%	7,0%	15,0%	24,0%	36,0%

Նվազագույն գումարը չի սահմանափակվում:

- Կատարում ենք բանկային ցանկացած գործառնություն:

Դիմեցեք ԱԴԱՆԱ ԲԱՆԿ
Երևան, Նալբանդյան 5, հեռ. 58-38-64, 58-59-80

ԼՈՒՐԵՐ

Դեպի Սիդնեյ-2000

Օլիմպիական մրցաշարի անցկացման կազմկոմիտեն հաստատեց 2000 թվականին Սիդնեյում կայանալիք օլիմպիական խաղերի ֆուտբոլի մրցումների մասնակիցների թիվը: Տղամարդկանց առաջնությունում հանդես կգան 16, կանանց առաջնությունում՝ 8 հավաքականներ: Ընտրական մրցումներից հետո եզրափակիչ փուլ դուրս կգան Եվրոպայի 4, Աֆրիկայի 3, Հարավային Ամերիկայի, ԿՈՆԿԱԿԱՖ-ի եւ Ասիայի 2-ական թիմեր, ինչպես նաեւ Ասիայում երրորդը ճանաչված հավաքականի եւ Օվկիանիայի երկրներից ուժեղագույն թիմի հաղթողը: Այս 14 հավաքականներին եզրափակիչ փուլում կմիանան տանտերերը՝ ավստրալիացիները եւ Ատլանտայի օլիմպիադայի չեմպիոնները՝ նիգերիացիները: Սիդնեյ-2000-ի ընտրական մրցումները կանցկացվեն 1998 թվականի օգոստոսի 1-ից մինչեւ 2000 թվականի ապրիլի 30-ը: Կազմկոմիտեն նաեւ դեմ արտահայտվեց օլիմպիադայի ֆուտբոլի մրցաշարում 23 տարեկանից բարձր երեք խաղացողների մասնակցությանը: Այդ կանոնը գործում է 1992 թվականի Բարսելոնի օլիմպիադայից եւ ակտիվորեն օգտագործվում է համարյա բոլոր հավաքականների կողմից:

«Սպարտակը» հերքում է

«Թիմի առաջատար խաղացողներ, կիսապաշտպաններ Դմիտրի Ալենիչեւն ու Եգոր Տիտովը մնում են «Սպարտակում», արտասահմանյան ակումբներ նրանց տեղափոխվելու մասին խոսակցությունները զուրկ են հիմքից»: Ահա այսպիսի հայտարարություն արեց թիմի մամլո կցորդ Ալեքսանդր Լվովը՝ վկայակոչելով «Սպարտակ» ակումբի նախագահ եւ թիմի գլխավոր մարզիչ Օլեգ Ռոմանցեւին: Մեկնաբանելով որոշ թերթերի, մասնավորապես՝ իսպանական «Մարկայի» տպագրած լուրերը, թե իբր Մադրիդի «Ռեալը» ցանկանում է իր կազմում ունենալ Եգոր Տիտովին եւ Իգոր Ցիմբալարին, Ա. Լվովին ասաց, որ ոչ ոք ոչ մի կոնկրետ առաջարկություն չի արել իրենց:

Մենոտտին հեռանում է

Արգենտինացի ճանաչված մարզիչ Լուիս Սեզար Մենոտտին, որը մրցաշրջանի սկզբից մարզում էր Ջենովայի «Սամպդորիա» թիմը, հրաժարական է տվել: Այդ մասին նա որոշում կայացրեց այն բանից հետո, երբ «Սամպդորիան» 0-3 հաշվով երկու անընդմեջ պարտություն կրեց նախ սեփական դաշտում «Միլանից», ապա Հռոմում «Լացիոյից»: Հիշեցնենք, որ 1978 թվականին Արգենտինայի հավաքականը աշխարհի չեմպիոն դարձավ Մենոտտիի գլխավորությամբ:

ՄԱՐԴ-ԲՆՈՒԹՅՈՒՆ-ՏԵԽՆԻԿԱ

Երրորդ հազարամյակի կապույտ երկինքը

Էքսպո 2000-ը հրավիրում է պետական ու մասնավոր ոլորտի բոլոր տնտեսավարողներին

ՀՀ արդյունաբերության եւ առեւտրի նախարարության մամուլի ծառայությունից հայտնում են, որ Գերմանիայի Հանովեր քաղաքում 2000 թ. հունիսի 1-ից հոկտեմբերի 31-ը կայանալիք Էքսպո 2000 համաշխարհային ցուցահանդեսին մասնակցել կամեցողները բոլոր ծրագրերն ու մտահղացումները ցուցահանդեսի կազմակերպման ազգային հանձնաժողովին պետք է ներկայացնեն մինչեւ այս տարվա դեկտեմբերի 5-ը: Ցուցահանդեսը, որին Հայաստանը մասնակցելու է առաջին անգամ, արծարծելու է «Մարդ-բնություն-տեխնիկա» թեման, ուր յուրաքանչյուր պետության խնդիրն է լինելու ներկայացնել իր մշակույթը, պատմությունը, տնտեսական ու մտավոր ներուժը, տեղն ու դերը համաշխարհային սերտաճման մեջ երրորդ հազարամյակի շեմին: Հարյուրամյակների պատմություն ունեցող ցուցահանդեսները, որոնց հիմնական նպատակը նոր սպառման շուկաների հայտնաբերումը եւ ապրանքների հրացումն էր, 19-րդ դարի սկզբից սկսեցին ձեռք բերել նոր որակ: Գիտության ներթափանցումն արտադրություն հանգեցրեց այն գաղափարին, որ ցուցահանդեսներն էությամբ պետք է ուղղված լինեն ապագային ներառելով մարդկությանը հուզող խնդիրների լուսաբանումն ու դրանց լուծման ուղիները: Նման սկզբունքով առաջին ցուցահանդեսը կազմակերպվեց Լոնդոնում, ըստ էության դառնալով առաջին համաշխարհայինը: Հաջորդ, փարիզյան ցուցադրության ժամանակ հիմնովին ներկայացվել էին համաշխարհային արդյունաբերությունը, գյուղատնտեսությունը, գիտությունը, արվեստը, որից հետո համաշխարհային ցուցահանդեսների կազմակերպումը տարբերական բնույթ կրեց: Ժամանակի ընթացքում ձեւավորվեց հայեցակարգ՝ բոլոր երկրների համագործակցություն հանուն մարդկանց կենսակերպի ճիշտ ընտրության, մեր մոլորակի բնական ռեսուրսների օգտագործման այնպիսի քաղաքականության ընտրության, որը չի վտանգի սերունդների ապագան:

Էքսպո 2000-ը ներկայացնելու է այն նախագծերն ու գաղափարները, որոնք ուղղված են հաջորդ հազարամյակին եւ ապահովում են երկրի վրա մարդու եւ բնության հավասարակշռված գոյակցությունը: Ցուցահանդեսին մասնակցող երկրներն ազգային տաղավարներում պիտի ներկայացնեն՝ լուսաբանելով առաջադրված թեման սեփական հեռանկարների տեսանկյունից:

Էքսպո 2000-ի երկրորդ բաղադրիչը լինելու է «թեմատիկ այգին», ըստ էության ցուցահանդեսի կիզակետը, ուր պիտի ներկայացվի մարդը, բնության ու տեխնիկական առաջընթացի նկատմամբ նրա դիրքորոշումը: «Թեմատիկ այգու» հետ ամբողջություն կկազմեն «ապակենտրոնացված» նախագծերը, որոնք ցույց կտան մարդու, բնության, տեխնիկայի փոխհարաբերությունների զարգացման առավել արդյունավետ ուղիները: Մյուս բաղադրիչն ընդգրկելու է սպորտային ու մշակութային միջոցառումներ: Ցուցահանդեսի կազմակերպիչներն ԱՊՀ երկրներին (առանց Ռուսաստանի Դաշնության) են տրամադրել 25 հազար քմ ընդհանուր մակերեսով տաղավար: 1 քմ վարձակալման արժեքը 1200, իսկ մակերեսի ձեւավորումը (տեխնիկական միջոցները, սպասարկում) 1800 մարկ է: Յուրաքանչյուր մասնակից պետության իրավունք է վերապահված վարձակալած տարածքի (առնվազն 100 քմ) 20 տոկոսն օգտագործել առեւտրային նպատակներով:

Հայաստանը Հանովերի ցուցահանդեսին մասնակցելու պաշտոնական համաձայնություն է տվել, եւ գլխավոր կոմիսար է նշանակվել ՀՀ արդյունաբերության եւ առեւտրի նախարարը: Յուրաքանչյուր պետություն մինչեւ 1997-ի վերջը թեմատիկ առաջարկ պիտի ներկայացնի ցուցահանդեսի կազմակերպիչ Էքսպո GmbH-ին, որից հետո ձեռնամուխ կլինեն ինժեներաճարտարապետական ձեւավորման խնդիրներին:

ԱՆՈՒՇ ԳԱԼՍՏՅԱՆ

«Եվրասիա» հիմնադրամի երեւանյան գրասենյակը հայտարարում է մրցույթ Հայաստանում կոմերցիոն տպարան հիմնելու նպատակով

Հայաստանում լրատվական միջոցների աջակցմանը զուգահեռ «Եվրասիա» հիմնադրամը հայտարարում է բաց մրցույթ կոմերցիոն հիմքի վրա տպարանի հիմնում եւ գործունեության կազմակերպում: Մրցույթի արդյունքում ընտրվելու է մեկ կազմակերպություն, որը կստանա սարքավորումների գնման ու ուսուցման նպատակով տրամադրվող շնորհների եւ վարկերի փաթեթը:

Մրցույթին կարող են մասնակցել.

1. մասնավոր տպարան,
2. առնվազն 51 տոկոսով սեփականաշնորհված տպարան, որը կարող է 100 տոկոսով սեփականաշնորհվել մինչեւ 1998 թ. փետրվարի 28-ը,
3. գրանցված հասարակական կազմակերպություն, որի գործունեությունը առնչվում է տպագիր մամուլին:

«Եվրասիա» հիմնադրամն իրավունք է վերապահում չշնորհել փաթեթը, եթե պահանջներին համապատասխանող կազմակերպություն չգտնվի:

Նախագծերը գրելուն վերաբերող սեմինարներ

Բոլոր շահագրգիռ կազմակերպություններին խորհուրդ է տրվում մասնակցել նախագծերը պատրաստելուն վերաբերող երկօրյա սեմինարներին: Սեմինարի ժամանակ կբաժանվեն մրցույթին վերաբերող անհրաժեշտ փաստաթղթերը եւ ԱՄՆ-ի Էքսպերտ Ուիլյամ Քանինոն կներկայացնի բիզնես-պլանը պատրաստելու կարգը: Սեմինարները կանցկացվեն 1997 թ. նոյեմբերի 21-ին եւ 22-ին, ժ. 10:30-17:30, «Արմենիա-1» հյուրանոցում, 3-րդ հարկ, Գարնանային դահլիճ (մուտքը ռեստորանի միջով):

Մրցույթի ժամանակացույցը

Դեկտեմբերի 26, 1997 թ.	Հայտերի ներկայացման վերջին ժամկետ
Հունվարի 31, 1998 թ.	Մրցույթի արդյունքների հայտարարում

Լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար դիմել «Եվրասիա» հիմնադրամի գրասենյակ:
Հեռ. 522495, 585598, 561626, 151 824
E-mail: armenia@eurasia.arminco.com

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կամերային երաժշտության տուն

Նոյեմբերի 20-ին ժամը 16:00-ին

Երեւանի Կոմիտասի անվան կոնսերվատորիայի սիմֆոնիկ նվագախումբ:

Մենակատար	կոնսերվատորիայի 1-ին կուրսի ուսանողուհի ԿԱՄԻԼԱ ԵՐԿԱՆՅԱՆ-ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ (պրոֆեսոր Ա. Գուրգենովի դասարան)
Դիրիժոր	Եղիշե Խաչատրյան
Ծրագրում	Բեթհովեն-Դաշնամուրի կոնցերտ թիվ 3, Մոցարտ-Սիմֆոնիա թիվ 35:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

4 սենյականոց բնակարան 115/70 քմ, Չարենցի 52, 3 հարկանի քարե շենքի 2-րդ հարկում:

Հեռ.՝ 55-66-56

ԿԽՆԱՄԵՄ

երեխա, 10 ամսականից բարձր:

Զանգահարել 248856, 553701:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

առանձնատուն, 80 քառ. մ նկուղ-ավտոտնակով եւ երկու բնակելի հարկով (առանց ներքին հարդարանքի), «Զվարթնոց» կինոթատրոնի մոտակայքում (Մոնումենտ): Կա նաեւ մրգատու ծառերով փոքրիկ այգի:

Զանգահարել՝ 27 22 57 ժամը՝ 10-16, 58 33 26 ժամը՝ 18-23

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

սեփական երկհարկանի շենք, ի 2-րդ հարկը բաղկացած երեք սենյակից: Երկու կողմից սեփական հողատարածք 300 քառ մետր ընդհանուր մակերեսով: Երկու ավտոտնակ, մուտքը առանձին: Հացեն՝ Զրաշաս 68 (ԳԱ հեսեփի մասում):

Հեռախոս 52-54-39:

Բաց հասարակության ինստիտուտի օժանդակության հիմնադրամ-Հայաստան Արեւելք-արեւելք ծրագիրը

հայտարարում է մրցույթ

մասնակցելու **«Ինչպես օգնել սրտով տառապողներին ապրել»** թեմայով սեմինարին, որը տեղի կունենա հունվարի 7-10-ը, Կիեւում (Ուկրաինա):

Սեմինարի նպատակն է զարգացնել սրտով տառապող մարդկանց կապերը, փոխանակել նրանց կյանքի պայմանները բարելավելու հետ կապված փորձը, զարգացնել այս հիմնախնդիրը պատասխանատու պաշտոնական մարմիններին ուղղելու հմտությունները, ինչպես նաեւ փնտրել նրանց սոցիալական, հոգեբանական եւ օրինական օգնություն հասցնելու հնարավորություններ:

Դիմումներն ընդունվում են մինչեւ 1997 թ. դեկտեմբերի 1-ը:

Անհրաժեշտ է ներկայացնել.

- ինքնակենսագրություն
- երաշխավորագիր
- հիմնավորում, թե նշված միջոցառումը որքանով կնպաստի մասնակցի հետագա գործունեությանը:

Ավելի մանրամասն տեղեկությունների համար դիմել Հասմիկ Բեգլարյանին, Բաց հասարակության ինստիտուտի օժանդակության հիմնադրամ-Հայաստան, հետեւյալ հասցեով.

Այգեձորի 53 բ,
հեռ. 272119, 271713:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

4 սենյականոց բնակարան *(Դավիթաշեն, II թաղամաս, 3-րդ շենք, բն. 4):*

Զանգահարել 72-89-83

ԳՆՈՒՄ ԵՄ

2 կամ 3 սենյականոց բնակարան Տիգրան Մեծ պողոտայում:

Հեռ.՝ 45-83-38

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կազմակերպությունը վաճառում է յուղային եւ անյուղ անարատ կաթի փոշի: Շահագրգիռ կազմակերպություններին եւ անհատներին խնդրում ենք զանգահարել 27-30-15 կամ 22-09-25 հեռախոսահամարներով:

Հայաստանի Բաց հասարակության ինստիտուտի օժանդակության հիմնադրամ-Հայաստան Արեւելք-արեւելք ծրագիր

«Կովկաս» թեմայով սեմինարին մասնակցելու կապակցությամբ Հայաստանի ԲՀԻՕՀ-ն հայտարարել էր մրցույթ, որի վերջին ժամկետը նշվել էր նոյեմբերի 20-ը: Շտապում ենք հայտնել, որ սեմինարի անցկացման ժամկետը տեղափոխվել է 1998 թ. հունվարի 19-25-ը, հետեւաբար նաեւ փաստաթղթերի ներկայացման վերջին ժամկետը տեղափոխվել է 1997 թ. դեկտեմբերի 23-ը: Հիշեցնում ենք, որ սեմինարը տեղի կունենա Լեհաստանի Վարշավա, Կրակով եւ Պոզնան քաղաքներում: Սեմինարին մասնակցելու համար հրավիրում են տնտեսագետներ, քաղաքագետներ եւ սոցիոլոգներ Հայաստանից, Վրաստանից եւ Ադրբեջանից: Այն պահանջում է բարձր գիտական պատրաստություն: Մասնակիցները պետք է կարդան դասախոսություն իրենց երկրի տնտեսական, սոցիալական եւ քաղաքական իրավիճակի մասին եւ կներառի հետեւյալ հարցերը.

- Կովկասի էթնիկական պատկերը,
- բնական էներգետիկ ռեսուրսների օգտագործումը,
- տարածաշրջանի քաղաքական էլիտան:

Անհրաժեշտ է ներկայացնել.

- ինքնակենսագրություն (CV),
- երաշխավորագիր,
- դասախոսության թեզիսներ:

Դիմումներն ընդունվում են մինչեւ 1997 թ. դեկտեմբերի 23-ը:

Ավելի մանրամասն տեղեկությունների համար դիմել Հասմիկ Բեգլարյանին, Բաց հասարակության ինստիտուտի օժանդակության հիմնադրամ-Հայաստան, հետեւյալ հասցեով.

Այգեձորի 53 բ,
հեռ. 272119, 271719, 271713:

Քեզ առողջություն նվիրիր:

Բջջային սնուցման 3 նոր ծրագրեր:

Զանգահարել 27-10-21, ժամը 19-22-ը:

«ՍՓՅՈՒՌ» ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ - ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
հեռախոսով (589167, 581351) - պարբերաբար հրատարակվող տեղեկագրերով - մագնիսական սկավառակներով - INTERNET ցանցով (http://www.arminco.com/spyur):

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69149. Պատվեր 709 Տպաքանակը 3000 Ստորագրված է տպագրության 19. 11. 1997 Գինը՝ 100 դրամ